

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDROS

IGNAS VAJEGA
INFORMATIKOS TEISĖ

ELGESIO KODEKSAI: JŲ VIETA IR REIKŠMĖ REGULIUOJANT NETEISĖTOS IR
ŽALINGOS INFORMACIJOS PLATINIMĄ KOMPIUTERINIUOSE TINKLUOSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Lektorius, Doktoras Irmantas Rotomskis

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas	2-5
1. Elgesio kodekso sampratos apibrėžimas ir analizė	6-23
2. Neteisėtos ir žalingos informacijos bei informacijos platinimo kompiuteriniuose tinkluose apibrėžimas ir analizė	24-29
3. Europos Sąjungos iniciatyvos interneto turinio reglamentavime ir naujausi precedentai susiję su neteisėta ar žalinga informacija	30-36
4. Lietuvos teismų praktika savireguliacinių elgesio kodeksų srityje	37-45
Išvados	46-47
Literatūros sąrašas	48-52
Santrauka	53-54
Sąvokų ir santrumpų sąrašas	55

I V A D A S

Internetas vartotojams suteikia daug naujų galimybių įvairiose – švietimo, verslo, kultūros, politikos – srityse, jame yra daug naudingos ir reikalingos informacijos, tačiau neretai susiduriama ir su tokia informacija, kurios viešą skelbimą įstatymai riboja ar apskritai uždraudžia.

Valstybės yra nustatiusios būdus, kuriais yra užkertamas kelias įstatymais uždraustos arba ribojamos informacijos viešam skelbimui spaudoje, radijuje, televizijoje; tai reikalinga pritaikyti ir internete platinamos informacijos atvejui.

Čia galima nurodyti pagrindinę probleminę (tyrimo problemos) situaciją, kurią galima apibūdinti dvejopai: problematika yra ta, kad juntama elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose stoka, tačiau požiūriai į elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose funkcijas ir galimybes yra skirtingi, yra net išsakoma nuomonė, kad minėti savireguliaciniai elgesio kodeksai yra visai nereikalingi.

Sprendžiant internete skelbiamos informacijos problemą, reikalinga įvertinti paties interneto specifiką. Internetas yra savo prigimtimi “tarptautinio” pobūdžio darinys, jame skelbiama informacija prieinama nepriklausomai nuo geografinių apribojimų; jis yra decentralizuotas, plačiai vartojamas ir sunkiai kontroliuojamas. Skirtingai nuo tradicinių informacijos perdavimo priemonių, internetu perduodamą ir gaunamą informaciją didele dalimi kontroliuoja ne tik informacijos platintojai, bet ir patys vartotojai.

Internetas tuo pat metu yra ir informacijos skelbimo, ir ryšio priemonė, be to, jam būdingas interaktyvumas – vartotojas ne tik gauna, bet ir gali pateikti savo informaciją. Šios ir kitos čia nepaminėtos interneto savybės lemia tai, kad teisės aktų taikymas šioje terpėje tampa gerokai sudėtingesniu, nei tradicinėse informacijos skleidimo priemonėse.

Iš kitos pusės, internetas egzistuoja ne teisiniame vakuume – visi informacijos perdavimo internetu proceso dalyviai (turinio autoriai, turinio tiekėjai, interneto paslaugų tiekėjai, vartotojai) privalo laikytis konkrečioje valstybėje galiojančių teisės normų reikalavimų.

Neskelbtinos ir ribojamos informacijos internete problema Lietuvoje susidomėta palyginti neseniai, tačiau didesnę plataus interneto naudojimo patirtį turinčiose šalyse ji yra nenauja ir kelianti nemažai diskusijų.

Dauguma valstybių vienu ar kitu būdu reguliuoja internete skelbiamą turinį: arba per bendruosius viešosios informacijos publikavimą reglamentuojančius teisės aktus, arba per specialiai internetui skirtas teisės normas.

Elgesio kodeksus pagrindiniai reglamentuojantys teisės aktai yra Europos Sąjungos Tarybos direktyva 2000/31/EB¹, Europos Bendrijų komisijos komunikatas Nr. 663 „Dėl bendrijos veiksmų plano dėl saugesnio naudojimosi internetu skatinimo kovojant su neteisėtu ir žalingu turiniu pasauliniuose tinkluose įgyvendinimo“ ir Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas.²

Šią temą iš dalies yra nagrinėjęs autorius Peng Hwa Ang moksliniame straipsnyje „Self-regulation after WGIG“.³ Lietuvos Respublikoje apie savireguliacinius elgesio kodeksus yra rašę teisės mokslininkai dr. Irmantas Rotomskis knygoje „Teisės informatika ir informatikos teisė“, dr. Darius Sauliūnas knygoje „Informacinių technologijų teisė“. Savireguliacijos reikšmę teisės aktų sistemoje Lietuvos Respublikoje iš dalies yra nagrinėjęs Prof. Alfonsas Vaišvila knygoje „Teisės teorija“, o užsienyje, Jungtinės Karalystės teisės teoretikas Prof. Herbertas Lionelis Adolphusas Hartas knygoje „Teisės samprata“, bei jo oponentas, Jungtinių Amerikos Valstijų teisės mokslininkas Prof. Ronaldas Dworkinas knygoje „Teisės imperija“. Kontinentinėje Europoje šią temą yra aptaręs Austrijos teisės mokslininkas Prof. Hansas Kelsenas savo knygoje „Grynoji Teisės Teorija“.

Darbo aktualumas ir reikalingumas grindžiamas tuo, kad minėta tema Lietuvos Respublikos autorių nėra nagrinėta, nes ji yra nauja ir nenagrinėta Lietuvos mokslininkų bei turi pritaikymo planą privačiame sektoriuje optimizuojant verslo subjektų darbą sprendžiant tarpusavio ginčus ir priimant kitus sprendimus tuo sutaupant apie 10%⁴ laiko ir finansinių išlaidų, kurios yra sunaudojamos nepasinaudojant darbe siūlomais laiko ir lėšų optimizuoto naudojimo būdais.

Tyrimo objektas: elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose modelis.

Tyrimo dalykas: elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose įgyvendinimas Lietuvos Respublikoje.

Tyrimo hipotezės iškėlimas: elgesio kodeksai reglamentuojantys neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose papildo teisinę sistemą ir yra

1 Europos Sąjungos Tarybos direktyva 2000/31/EB.

2 Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380.

3 Reforming internet governance: perspectives from the working group on the internet (WGIG). Drake J. William ... [et al.]. The United Nations Information and Communication Technologies Task Force. New York, 2005. P 129-134.

4 Olivier Glassey, Thomas F. Gordon. Feasibility study for a legal knowledge system in the county of Herford // Electronic Government. Wimmer Maria A., Traunmuller R., Gronlund A., Andersen Kim V. (editors). 4th International Conference, EGOV 2005. Springer, 2005., P. 186-197.

priemonė papildomam teisiniam reguliavimui.

Tyrimo tikslas: Įvertinti teisiniu požiūriu savireguliacinių elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose priėmimo ir taikymo perspektyvas ir galimybes Lietuvos Respublikoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Komparatyviniu lygmeniu įvertinti elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose veikimą.
2. Teisinės valstybės požiūriu nustatyti elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose teisinę vietą teisės aktų sistemoje.
3. Nustatyti elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose santykį su teisės teorijos mokslu, savireguliacinių elgesio kodeksų vietą teisės aktų sistemoje.
4. Istoriniu, teisiniu, ekonominiu ir kitokiais tyrimo metu atskleistais požiūriais, nustatyti pozityvius ir disfunkcinius elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose socialinių pokyčių sferoje.
5. Nustatyti santykį tarp teorinių ir praktinių požiūrių į elgesio kodeksus reglamentuojančius neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose.
6. Charakterizuoti elgesio kodeksų reglamentuojančių neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose struktūrą, konkretizuoti juos naudojančius, kuriančius asmenis, bei jiems paklūstančias struktūras.

Preliminarinė tyrimo objekto sisteminė analizė vykdoma, tyrimo problemos atskleidžiamos, o uždaviniai sprendžiami tyrimo objektą analizuojant sisteminiu požiūriu. Tuo aspektu tyrimo objektas išskaidytas į tam tikrus elementus, vienas kitam elementai tyrime nagrinėjami kaip tam tikri jų dariniai – blokai, taip pat tarp elementų ir jų blokų tiriami jų tarpusavio ryšiai.

Darbe taikomi šie tyrimo metodai empiriniai stebėjimo, anketinis (interviu), duomenų analizės metodas, ekspertų vertinimo metodas ir teoriniai metodai: abstrakcijos, analizės, apibendrinimo, idealizacijos, lyginimo, modeliavimo, sintezės.

Trūkstant teismų praktikos nagrinėjant bylas susijusias su žalingu interneto turiniu yra reikalinga apžvelgti ir išanalizuoti šią negausią praktiką suformuotą Lietuvos Respublikos teismų ir palyginti ją su Europos Sąjungos iniciatyvomis interneto turinio reglamentavimo srityje teisės pažeidimų aspektu.

Tokios priemonės kaip interneto vartotojų švietimas, infrastruktūros, galinčios priimti

vartotojų pranešimus apie neteisėtą ir žalingą informaciją sukūrimas, žalingos informacijos internete filtravimo programų įdiegimas, glaudus bendradarbiavimas su interneto paslaugų teikėjais, savireguliacijos sistemų naudojimo skatinimas interneto paslaugų teikėjų sektoriuje turėtų pasitarnauti pažeidimų mažėjimui susijusių su ribotos ar neskelbtinos informacijos platinimu kompiuteriniuose tinkluose.

1.ELGESIO KODEKSO SAMPRATOS APIBRĖŽIMAS IR ANALIZĖ

Europos barometro tyrimai atlikti 2003 m. apklausus 17.000 Europos Sąjungos (toliau tekste - ES) piliečių ir uždavus jiems vieną klausimą parodė⁵, kad:

Lentelė Nr. 1

Interneto vartotojų apklausos apie neteisėto ir žalingo turinio informaciją internete lentelė

Ar žinote kur ar kam galima pranešti apie neteisėto ar žalingo turinio informaciją internete				
37 %	8 %	5 %	38 %	12 %
Taip, policijai	Taip, interneto paslaugų teikėjui	Taip, karštoji linija (angl. hotline)	Nežinau	Neturiu nuomonės

Interneto turinio savireguliacija apima⁶:

- “elgesio kodeksus interneto paslaugų teikėjams (internet service providers) (liet. IPT, angl. ISP);
- elgesio kodeksus interneto turinio teikėjams (internet content providers) (liet. ITT, angl. ICP);
- Papildomo teisinio reguliavimo institucijos, kuriančias taisykles pagal esamą tos srities teisinį reglamentavimą tos srities organizacijoms;
- neformalių elgesio taisyklių kūrimas, tokių kaip netiquette, sąmoningo elgesio taisyklės, vaikų, kurie yra paslaugų naudotojai elgesio stebėseną.”

Kiekvienas elgesio kodeksas pagal savo struktūrą apima šias sritis⁷:

- “Sandara – apima elgesio kodekso ir jį priėmusios organizacijos ryšį, aptaria tokius klausimus kaip organizacijos dydis, struktūra, organizacijos santykis su trečiosiomis šalimis (valdžios įstaigomis, vartotojų grupėmis, kitais veiklos subjektais. Šioje struktūrinėje dalyje taip pat būna aptarta kaip elgesio kodeksas buvo parengtas /savarankiškai, konsultuojantis su vartotojų grupėmis, vadovaujantis standartine forma/, taip pat kiek kartų elgesio kodeksas buvo keistas);
- Apimtis – geografinė veikimo teritorija, šioje srityje aptariama ar priimtas elgesio kodeksas yra specializuotas ir veikiantis tik tam tikroje valstybėje, Europos sąjungoje ar pan.;
- Turinys – apima elgesio kodekso priežiūros veiklos sritis, tačiau dažniausiai šios

5 <http://www.selfregulation.info/iapcode/0405-iapcode-final.pdf> prisijungimo laikas: 2007-10-20

6 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

7 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

srities elgesio kodeksai pagrįdę reglamentuoja neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose. Elgesio kodeksas skelbia nuostatas dėl neteisėtos ir žalingos informacijos turinio, dėl homofobinių ir rasistinių pasisakymų turinio, duomenų apsaugos ir saugumo. Papildomai aptariama kas atlieka tokios informacijos filtravimą, kokios yra tokio pobūdžio informacijos kategorijos, kuri šios kategorijos informacija kelia didžiausią susirūpinimą (pvz. smurtas, nepilnamečių pornografija);”

- “Komunikacija – yra elgesio kodekso sritis, kurioje aptariama koku būdu bus palaikomas ryšys su asmenimis (subjektais), kurie vykdo elgesio kodekso reikalavimus (pvz. pranešimų teikimas apie rastą neteisėtą ir žalingą informaciją, atsakymų teikimas, kas buvo padaryta, kad tokia neteisėta ir žalinga informacija nebebūtų prieinama). Sistemiskai aptariami šie aspektai:

1. turinio kontrolė (reitingavimas ir filtravimas);
2. reitingavimo ir filtravimo duomenų sisteminimas;
3. elgesio kodekso metodikos kitoms susijusioms sritims (pvz. spaudai, televizijai, radijui);
4. vartotojų švietimas (pvz. nuostatos dėl vartotojų mokymo kaip suprasti neteisėtos ir žalingos informacijos reitingavimą, reitingavimo reikšmę);
5. nuostatos kaip nustatyti vartotojų išitraukimą į elgesio kodekso nuostatų vykdymą, tų nuostatų žinojimą;
6. nuostatos ar keičiant elgesio kodeksus reikalinga dėl tam tikrų jo nuostatų pakeitimo tartis su vartotojais.”⁸

- “Laikymasis – ši elgesio sritis nustato kaip sprendžiami ginčai ir kokie yra veikimo būdai skiriant sankcijas, aptariama:

1. skundo pateikimo mechanizmas;
2. sankcijų rūšys;
3. bendradarbiavimas su sprendimų įvykdymą užtikrinančiomis valstybinėmis įstaigomis ar trečiaisiais subjektais (pvz. karštosios linijos (angl. hotline, inhope);
4. aptariami pagrindiniai reikalavimai reikalingi elgesio kodekso nuostatų laikymuisi;
5. aptariamos dažniausiai taikomos sankcijų rūšys;
6. aptariama tai ar pagal tam tikrą veikiantį elgesio kodeksą

8 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

buvo pradėta teisminė bylinėjimosi procedūra”.⁹

Šiuo metu interneto paslaugų teikėjai (toliau tekste – IPT, angl. ISP) vadovaudamiesi elgesio kodeksais, kurie reglamentuoja ir neteisėtos bei žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose kaip priemonę vykdyti šią veiklą naudoja „karštąsias linijas“ (angl. hotlines). 2007 m. 12 Europos Sąjungos valstybių veikė 16 karštųjų linijų, šios iniciatyvos yra koordinuojamos Europos Sąjungos institucijų lygmeniu per INHOPE programą, kurią įgyvendina Interneto karštųjų linijų teikėjų asociaciją Europoje.

Karštųjų linijų mechanizmas turi tokias charakteristikas:

1. šių karštųjų linijų funkcija yra šalinti neteisėto turinio informaciją iš kompiuterinių tinklų. Kokia informacija yra neteisėta nustato kiekvieną ES valstybę narė savarankiškai, bet dauguma skundų pateikiama dėl nepilnamečių pornografijos;
2. kita funkcija šalinti informaciją susijusią su autorių teisių pažeidimais, šmeižikišką informaciją, rasistinę neapykantą kurstančią informaciją;
3. vartotojų skundai dėl neteisėtos ir žalingos informacijos platinimo kompiuteriniuose tinkluose yra apdorojami tokia tvarka: nustatoma ar informacija apie, kurią pranešė vartotojas yra neteisėta ar žalinga, jei taip pranešimas apie tokios informacijos buvimą yra perduodamas teisėsaugos institucijai atsakingai už tokios informacijos platinimo sustabdymą, informuojamas IPT, kad tokia informacija yra patalpinta ir platinama per šio subjekto serverius (tarnybines stotis) ir nurodoma, kad tokia informacija iš serverių turi būti pašalinta. Šiuo metu IPT turi teisę tokius nurodymus užginčyti teisme;
4. IPT subjektai, kurie vykdo karštųjų linijų paslaugą dažnai yra kviečiami dirbti ir į kitas savireguliacijos sritis, tokias kaip informacijos filtravimo, etiško (supratingo) elgesio normų kūrimas, reitingavimo technologijų kūrimas.

Lyderiaujantį rinkoje elgesio kodeksą skirtą interneto turinio filtravimui ir reitingavimui yra pateikusi ir įdiegusi tarptautinė nepriklausoma Interneto Turinio Reitingavimo Asociacija (toliau tekste – ITRA), pagrindinės šios organizacijos veiklos kryptys yra:

- nepilnamečių apsauga nuo potencialiai žalingo turinio;
- žodžio laisvės apsauga internete.

Šios dvi kryptys įgyvendinamos dviem būdais:

- tinklapių autoriai užpildo tiesioginio laiko (angl. Online) klausimyną apibūdindami tai, kokio turinio informacija bus publikuojama jų tinklapyje, o tada ITRA tam tinklapiui sukuria turinio žymą (trumpa kompiuterio kodo skaičių seka), kuria autorius nurodo savo tinklapyje;

9 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

- interneto vartotojai, vadovaujantis aukščiau išvardintu gali nustatyti savo interneto naršykles taip, kad jos leistų ar neleistų prisijungti prie vienokio ar kitokio tinklapio vadovaujantis tinklapyje nurodyta turinio žyma.

Taigi neskelbtinos (neteisėtos) informacijos publikavimas internete yra apskritai draudžiamas, o skelbiant ribojamą (žalingą) informaciją, reikalinga išpildyti tam tikras tvarkoje numatytas sąlygas: viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose erotinio ir smurtinio pobūdžio informaciją leidžiama platinti tik gavus žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos leidimą; informacijos platintojas privalo gerai matomoje prisijungiant tinklapio vietoje įdėti išspėjamąjį užrašą apie tai, kad tinklapyje skelbiama informacija skirta pilnamečiams; informacijos platintojai privalo techninėmis priemonėmis, testavimu arba filtravimu užtikrinti, kad nepilnamečiai negalėtų laisvai naudotis informacija, kuri laikoma kenksminga jų vystimuisi, arba platinti tokią informaciją tik nuo 23 iki 6 valandos. Be to, yra draudžiama bet kokia forma reklamuoti tinklapius, kuriuose yra nepilnamečių fiziniam, protiniam ar doroviniam vystimuisi kenkiančios informacijos.

Taigi reziumuojant galima teikti, kad saugaus interneto turinio problema yra pasaulyje yra gerai žinoma ir iki šiol kelianti nemažai diskusijų, ir Lietuva turi tą pranašumą, kad gali įvertinti skirtingų valstybių patirtį šioje srityje.

Internetas mūsų visuomenėje tampa vis plačiau ir aktyviau naudojama informacijos perdavimo priemone, todėl atsiranda poreikis perimti Europos Komisijos nuostatą, „kad tai, kas yra laikoma neteisėta ne tinkle, turi būti traktuojama kaip neteisėta ir internete. Tik įteisinant mechanizmus, kurie užtikrintų apsaugą nuo neskelbtinos ir ribojamos informacijos internete, reikia siekti pusiausvyros tarp informacijos skleidimo laisvės užtikrinimo ir viešųjų interesų apsaugos.“¹⁰

Užsienyje apsaugos nuo neskelbtinos ir ribojamos informacijos mechanizmai jau veikia. Tiesa, jų veikimo pagrindas yra techninis, o ne teisinis. Harvardo universitete atlikti tyrimai parodė, kad populiariausia paieškos sistema „Google“ filtruoja informaciją ir nepateikia tokios, kuri yra nelegali pagal Vokietijos ir Prancūzijos įstatymus.

Tai reiškia, kad paieškos rezultatai bus skirtingi, priklausomai nuo to, ar paieška bus vykdoma iš Google.com, Google.fr ar Google.de svetainių. Dažniausiai nerodomi rezultatai, kurie susiję su nacistine ar antisemitine tematika. Taip kompanija „Google“ siekia išvengti galimo bylinėjimosi dėl neskelbtinos ar ribojamos informacijos paskelbimo.¹¹

Kaip dar vieną pavyzdį dėl neskelbtinos informacijos, galima paminėti bylą *LICRA v. Yahoo!*, kurią 2000 m. nagrinėjo Paryžiaus teismas. LICRA (Prancūzijos Lyga prieš rasizmą

¹⁰ Europos parlamento ir tarybos sprendimas Nr. 1151/2003/EC.

¹¹ Svetainės "Kavkazcenter" veikla buvo nutraukta teisėtai, pripažino Konstitucinis Teismas // http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena_arch&id=50846; prisijungta: 2007-04-02.

ir antisemitizmą) iškėlė bylą Yahoo! kompanijai, nes pastaroji leido jos administruojamame internetiniame aukcione pardavinėti nacių laikų daiktus su nacistine atributika. Tai prieštaravo Prancūzijos baudžiamojo kodekso normoms.

Teismo sprendimu, Yahoo! buvo įpareigota imtis visų tinkamų priemonių, kad Prancūzijos gyventojai negalėtų pasiekti jos svetainėje esančio nacistinių daiktų aukciono. Tačiau Yahoo! pareiškė, jog šito neįmanoma padaryti, nes pasirinkus netinkamą (labai griežtą) filtravimo būdą, gali būti panaikinama prieiga ne tik prie neleistinos informacijos, bet ir prie kitų tinklalapių, kurie nėra tiesiogiai susiję su rasistinės informacijos platinimu, o tik turi nuorodą į neleistiną informaciją platinantį tinklalapį.¹²

Autorius pateikia 9 elgesio kodeksų galiojančių 8 Europos Sąjungos ir 1 vienoje Europos, bet ne Europos Sąjungos valstybėje galiojančio elgesio kodekso analizę lentelėje Nr. 2.¹³

Lentelė Nr. 2

Elgesio kodekso turinio nuostatų lentelė

Taip/Ne	AT	BE	DE	FR	IE	IT	NL	NO	UK	Elgesio Kodekso Turinys
5/4	T		T		T	T		T		Reglamentuoja IPT ir ITT veiklą
7/2	T	T	T		T	T		T	T	Yra nuostatos EK peržiūrėjimui ir taisymui
5/4		T			T	T	T		T	Reguliuoja verslo informaciją
9/0	T	T	T	T	T	T	T	T	T	Yra nuostatos dėl neteisėtos veiklos
5/4	T		T	T	T	T				Nuostatos dėl priėjimo prie žalingos informacijos
3/6			T		T				T	Nuostatos užkertančios kelią neapykantos kurstymui
4/5				T	T		T		T	Nuostatos užkertančios kelią nepageidaujamam el. paštui
8/1	T	T		T	T	T	T	T	T	Nuostatos dėl informacijos saugumo ir apsaugos
9/0	T	T	T	T	T	T	T	T	T	Skundo pateikimo mechanizmas
8/1	T	T	T	T	T	T	T		T	Nuostatos reguliuojančios bendradarbiavimą tarp sprendimą prievarta vykdančios institucijos ir trečiųjų šalių
8/1	T	T	T		T	T	T	T	T	Sankcijų mechanizmai

12 LICRA v. Yahoo! // http://en.wikipedia.org/wiki/LICRA_v._Yahoo!; prisijungta: 2007-10-20

13 <http://www.selfregulation.info/iapcode/0405-iapcode-final.pdf> prisijungimo laikas: 2007-10-20

Savireguliacinių elgesio kodeksų interneto sekos grandinė yra tokia¹⁴:

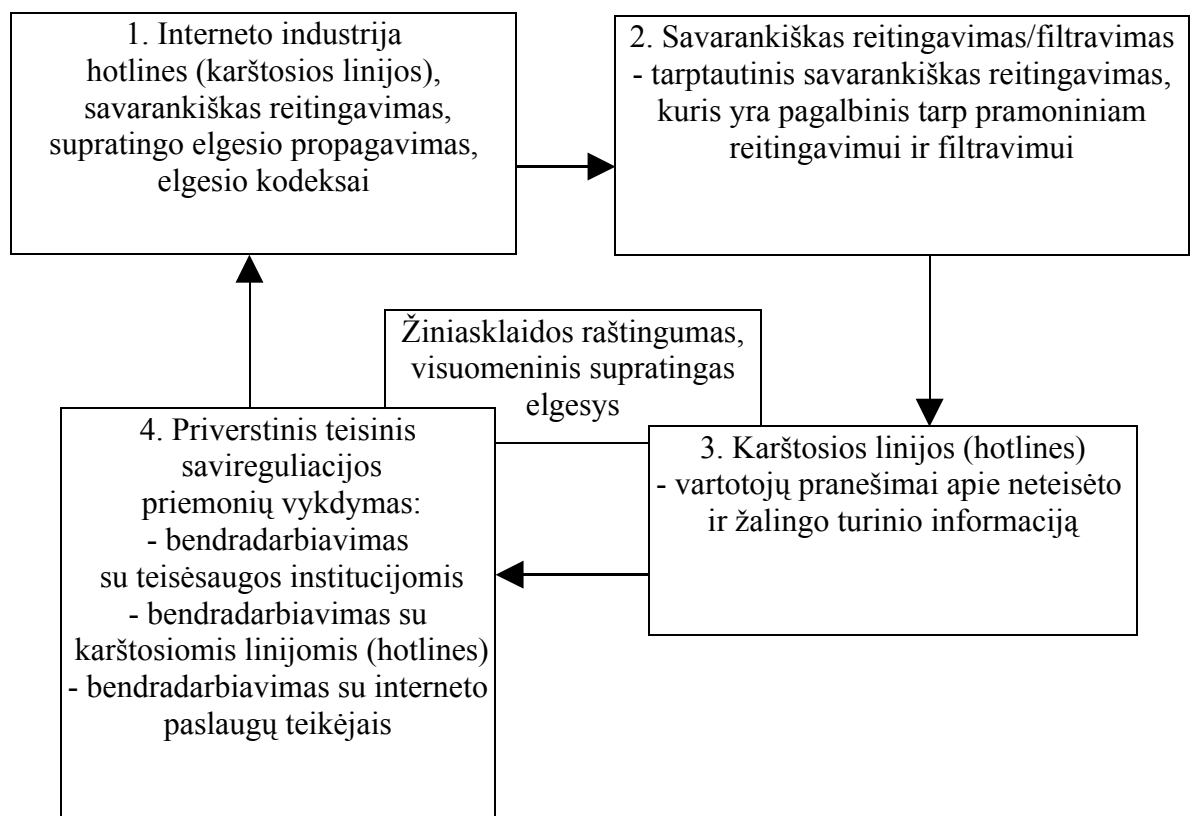
Lentelė Nr. 3

Elgesio kodeksų kompiuteriniuose tinkluose sekos grandinės lentelė

Interneto turinio pateikėjas - turinio standartų kodeksai - privatumo kodeksai	Interneto paslaugų teikėjai - interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksai - privatumo kodeksai	Interneto paslaugų teikėjo - vartotojas - paslaugų teikimo sąlygos	Viešoji prieiga (mokyklos, bibliotekos) piktnaudžiavimo kompiuteriniais ištekliais kodeksai	Vartotojų lygis - filtravimas - elgesio įsisamonimas - kompiuterinis raštingumas - amžiaus kontrolė

Lentelė Nr. 4

Interneto savireguliacinio turinio lentelė¹⁵

Apibendrintai galima pasakyti, kad savireguliaciniai elgesio kodeksai yra sudaryti iš šių penkių blokų¹⁶:

1. savireguliacinis elgesio kodeksas yra sukurtas egzistuojančio teisinio reglamentavimo pagrindu;

14 <http://www.selfregulation.info/iapcode/0405-iapcode-final.pdf> prisijungimo laikas: 2007-10-20

15 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

16 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

2. kodeksuose yra nuostatos užtikrinančios jų atvirumą (keičiamumą). Projektus dėl kodekso pakeitimo gali teikti tiek juos taikantys subjektai tiek ir galutiniai vartotojai besinaudojantys jų teikiama teisine apsauga;
3. yra reglamentuotas elgesys su vartotojais duomenų apsaugos, privatumo, nepageidaujamo elektroninio pašto srityse, verslo informacijos saugumo srityse;
4. yra reglamentuota procedūra pagal, kurią tvarkoma žalingas kompiuterinių tinklų turinys ir neapykantos kurstymą skatinančios informacijos skleidimas;
5. yra reglamentuotas sprendimų priimtų pagal savireguliacinius elgesio kodeksus prievartinio įgyvendinimo mechanizmas ir sankcijų rūšys.

Dauguma elgesio kodeksų pasiskirsto tarp interneto paslaugų tiekėjų (IPT) ir interneto turinio teikėjų (ITT), todėl kalbant apie elgesio kodeksus pagrindinis klausimas yra ar interneto paslaugų teikėjas turi būti atsakingas už neteisėtos ir žalingos informacijos turinį, kuris be jo žinios yra platinamas per jo infrastruktūrą.

Išanalizavus devynių Europos Sąjungos valstybių galiojančius elgesio kodeksus paaiškėjo, kad 5 valstybėse už neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose yra atsakingas interneto turinio teikėjas (ITT) (Austrija, Vokietija, Airija, Italija, Norvegija /ne ES narė/), o likusiose 4 valstybėse už neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose yra atsakingas interneto paslaugų teikėjas (IPT) (Belgija, Prancūzija, Olandija, Jungtinė Karalystė).

Išanalizavus devynių Europos Sąjungos valstybių galiojančius elgesio kodeksus paaiškėjo, kad 5 valstybių savireguliaciniuose elgesio kodeksuose yra nuostatos dėl suvaržyto prisijungimo, susižinojimo apie neteisėtą ir žalingą informaciją įskaitant ir nuostatas dėl neapykantos kurstymo (Austrija, Vokietija, Prancūzija, Airija, Italija), o 4 valstybių savireguliaciniuose elgesio kodeksuose tokių nuostatų nėra (Belgija, Olandija, Norvegija, Jungtinė Karalystė).

Tik 3 valstybės į savireguliacinius elgesio kodeksus yra įtraukusios nuostatas dėl neapykantos kurstymo kompiuteriniuose tinkluose (Vokietija, Airija, Jungtinė Karalystė), 6 ne (Austrija, Belgija, Prancūzija, Italija, Olandija, Norvegija). Pažymėtina ir tai, kad tos valstybės, kurios neapykantos kurstymo kompiuteriniuose tinkluose neįtraukė į žalingos informacijos sferą pagal savireguliacinius kodeksus, nuostatas dėl neapykantos kurstymo draudimo ir atsakomybės už tai yra įtraukusios į savo valstybių įstatymus, kuriose numatyta, kad už neapykantos kurstymą baudžiamoji atsakomybė kyla nepriklausomai nuo to ar neapykanta kurstoma elektroninėje erdvėje (kompiuteriniuose tinkluose) ar kitais būdais.

Oxfordo universiteto mokslininkai pagal lentelėje "elgesio kodekso turinys" esančius

kriterijus 8 ES valstybėse galiojančius elgesio kodeksus pagal jų griežtumą, teisinio reglamentavimo išsamumą, suklasifikavo taip (1 balas – švelniausias, 12 balų – griežčiausias).

Interneto paslaugų teikėjų veiklą reglamentuojantys savireguliaciniai elgesio kodeksai:

Lentelė Nr. 5

Elgesio kodeksų reglamentuojamų sričių išsamumo lentelė¹⁷

Valstybė	Įvertinimas
Airija	11
Italija	9
Jungtinė Karalystė	9
Austrija	8
Vokietija	8
Belgija	7
Olandija	7
Prancūzija	6

Oxfordo universiteto autorių kolektyvas nurodo, kad interneto paslaugų teikėjų savireguliaciniuose elgesio kodeksuose yra reglamentuojami šie dalykai (įvertinimas 100 % reiškia, kad minėtas dalykas reglamentuojamas visuose 8 valstybių elgesio kodeksuose, mažesni įvertinimai yra procentinė išraiška skaičiaus 8, laikant, kad jis yra 100 %):

Lentelė Nr. 6

Interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksuose reglamentuojamų klausimų lentelė¹⁸

Interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksuose reglamentuoti klausimai	Procentinis įvertinimas (%)
Neteisėta veikla	100
Sprendimų įvykdymo priverstinis užtikrinimas	91
Skundo pateikimo mechanizmas	91
Galimybė elgesio kodeksą taisyti	82
Duomenų apsauga ir saugumas	82
Sankcijų mechanizmai	73
Žalingo turinio informacijos šalinimas	64
Nepageidaujamas elektroninis paštas	55
Informacijos reikalingos verslui apdorojimas	55
Elgesio kodeksas taikomas ir interneto turinio teikėjam	45

¹⁷ <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

¹⁸ <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

Interneto paslaugų teikėjų elgesio kodeksuose reglamentuoti klausimai	Procentinis įvertinimas (%)
Neapdykanti kurstanti informacija	36

2002 metais IAPCODE projekto komanda elektroninio pašto pagalba apklausė 12 interneto organizacijų iš aukščiau išvardintų ES valstybių apie jų kompanijose esančius savireguliacinius elgesio kodeksus buvo gauti tokie statistiniai duomenys:

Lentelė Nr. 7

Elgesio kodekso įgyvendinimo lentelė¹⁹

Ar organizacija turi savireguliacinį elgesio kodeksą (respond. 12)	Taip	Ne
	92 %	8 %

Lentelė Nr. 8

Elgesio kodekso priėmimo pagrindų lentelė²⁰

* - atsakydami respondentai galėjo rinkti kelis atsakymus	Įprasta verslo praktika	Išorinio teisinio reguliavimo baimė	Vartotojų skundai	Taip patarė kompanijos teisininkai
Kodėl organizacijoje buvo priimtas savireguliacinis elgesio kodeksas (respond. 11)	46 %	27 %	18 %	36 %

Lentelė Nr. 9

Elgesio kodekso sukūrimo pagrindų lentelė²¹

* - atsakydami respondentai galėjo rinkti kelis atsakymus	Savarankiškai	Konsultuojantis su nepriklausomais ekspertais	Konsultuojantis su vartotojais	FOCUS grupės pagalba
Kaip buvo	100 %	27 %	27 %	9 %

¹⁹ <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

²⁰ <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

²¹ ten pat P. 41

* - atsakydami respondentai galėjo rinktis kelis atsakymus	Savarankiškai	Konsultuojantis su nepriklausomais ekspertais	Konsultuojantis su vartotojais	FOCUS grupės pagalba
sukurtas savireguliacinis elgesio kodeksas (respond. 11)				

Lentelė Nr. 10

Elgesio kodekso keitimo pagrindų lentelė²²

* - atsakydami respondentai galėjo rinktis kelis atsakymus	Pasikeitęs verslo modelis	Vartotojų elgesys	Valstybinio teisinio reguliavimo pasikeitimas
Kokios yra priežastys dėl, kurių per galiojimo laiką savireguliacijos elgesio kodeksas buvo keistas (respond. 8)	63 %	25 %	25 %

Lentelė Nr. 11

Kokybės žymų naudojimo lentelė²³

Ar organizacija naudoja kokybės žymas ar kitus žymėjimus turinio identifikavimui (respond. 12)	Taip	Ne
	67 %	33 %

Lentelė Nr. 12

Elgesio kodekse esančių sankcijų lentelė²⁴

	Taip, baudos	Taip, reitingavimo ar privilegijos suspendavimas	Ne, nenumatyta
Ar organizacijoje veikiančiame savireguliacijos elgesio kodekse yra numatytos sankcijos ar kiti mechanizmai įtvirtinantys priverstinį sprendimo įvykdymą	17 %	33 %	50 %

²² ten pat P. 41

²³ <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

²⁴ ten pat P. 42

	Taip, baudos	Taip, reitingavimo ar privilegijos suspendavimas	Ne, nenumatyta
(respond. 12)			

Lentelė Nr. 13

Elgesio kodekso priėmimo organizacijoje pagrindų lentelė²⁵

	Taikyta savireguliacinio elgesio praktika	Valstybės įstatyminis reikalavimas	Kita
Kodėl organizacijoje buvo priimtas savireguliacijos elgesio kodeksas (respond. 12)	46 %	27 %	27 %

Lentelė Nr. 14

Bylinėjimosi, kuris kilo dėl elgesio kodekso nuostatų lentelė²⁶

Ar organizacijos veiklos praktikoje buvo bylinėjimosi/arbitražinių ginčų/mediacijos atvejų, kurie būtų kilę organizacijoje galiojančio elgesio kodekso pagrindu (respond. 12)	Taip, buvo	Ne, nebuvo
	27 %	73 %

ES elektroninės komercijos direktyvos 16 straipsnyje nurodyta, kad įvairios pramoninės grupės, asociacijos, konfederacijos ir panašios organizacijos parengtų etikos kodeksus, kurie prisidėtų prie efektyvaus direktyvos normų įgyvendinimo. Direktyva įtvirtina raginimą tokius kodeksus savanoriškai išplatinti nacionaliniu ir ES lygmeniu, taip padarant juos prieinamus elektroninėmis priemonėmis ir pan.²⁷

Šiuo metu keletas JAV organizacijų savo nariams yra parengusios gaires ir elgesio kodeksus, nustatančius esmines duomenų tvarkymo taisykles ir principus.

Praktinį pritaikomumą yra įgavusios šios savireguliacinės priemonės:

- information technology industry council priėmė asmens duomenų apsaugos principus elektroninės komercijos srityje; tai pagrindas, kurio remiantis keletas kompanijų yra parengusios savo privatumo apsaugos principus;²⁸
- interactive services asociacion publikavo pranešimo ir pasirinkimo principus (1997 m.)

²⁵ ten pat P. 42

²⁶ Ten pat P. 43

²⁷ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399).

²⁸ Žr. www.itic.org // prisijungimo laikas – 2007-10-05

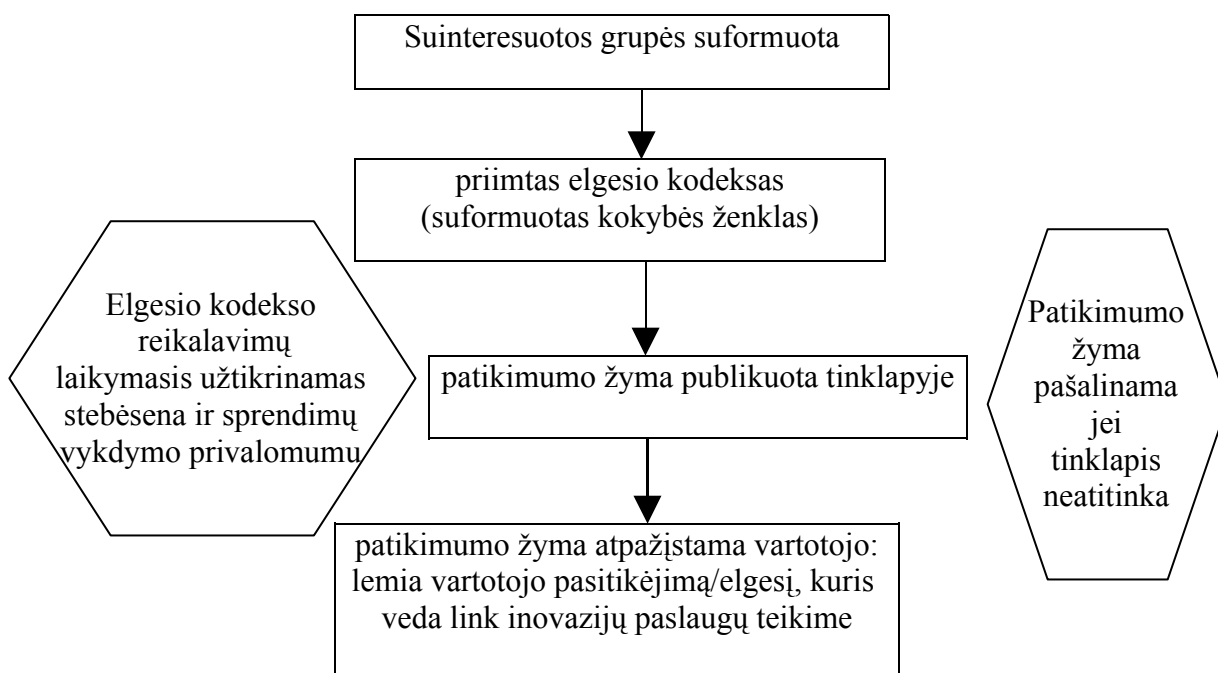
jie pagrįsti opt-out ir pranešimo režimais;²⁹

Dažnai savireguliaciniai elgesio kodeksai kritikuojami dėl to, kad neturi tinkamų sankcijų, kurios priverstų veiklos subjektus nesilaikančius reikalavimų paklusti kodeksų reikalavimams, tačiau šiuo atveju vienareikšmiškai galima pasakyti, kad atsakomybę už neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose nustatius atsakingu interneto paslaugų teikėją ši problema būtų išspręsta. Lietuvos Respublikoje yra įgyvendintas pastarasis variantas.

Interneto turinio patikimumo žymų (angl. Trustmark) režimas: teorinė schema:

Lentelė Nr. 15

Interneto turinio patikimumo žymų režimo lentelė³⁰

Lietuvos teisminėje praktikoje bylų dėl neskelbtinos ir ribojamos informacijos kol kas beveik nėra. Galima paminėti nebent atvejį su „Kavkazcenter“ svetaine. Valstybės saugumo departamentas (VSD) 2003 metų birželį buvo uždaręs šią svetainę, kaip kurstančią nacionalinę ir religinę nesantaiką. Ją aptarnavusios bendrovės "Elneta" vadovui Rimantui Pašiui iškelta administracinė byla.

29 www.isa.net/policy/privacy_guidelines_online.html // prisijungimo laikas – 2007-10-05

30 <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20

Tų pačių metų rugpjūtį svetainė vėl atnaujino veiklą, o rugsėjį Vilniaus 2-asis apylinkės teismas svetainės uždarymą pripažino neteisėtu, nutraukdamas administracinę bylą R. Pašiui. VSD tokį sprendimą apskundus, byla pasiekė Vyriausiąją administracinį teismą, kuris grąžino ją iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teisme.

2004 metų kovą Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismas bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prašydamas išaiškinti, ar Vyriausybės nutarimas "Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos tvarkos patvirtinimo" neprieštarauja Konstitucijai ir Visuomenės informavimo įstatymui. Konstitucinio Teismo nutarime teigiama, kad įstatymų leidėjo pareiga užtikrinti viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų galimybę nedelsiant imtis veiksmų, užkertančių kelią veikoms, kuriomis, dangstantis informacijos laisvę, yra kėsiamasi į Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes. Teismas taip pat pabrėžė, kad santykiai, susiję su informacijos ieškojimu, gavimu ir skleidimu, įstatymais turi būti reguliuojami taip, kad būtų užtikrinta viena prigimtinių žmogaus laisvių - informacijos laisvė (apimanti ir elektroninės žiniasklaidos laisvę), tačiau ja naudojantis nebūtų pažeidžiamos konstitucinės vertybės.

2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399) direktyvos III skyriaus 16 straipsnyje nurodyta, kad Valstybės narės ir Komisija skatina³¹:

“verslo, profesines ir vartotojų asociacijas arba organizacijas, kurių paskirtis rengti elgesio kodeksus Bendrijos lygiu;

savanoriškai perduoti nacionaliniu ar Bendrijos lygiu parengtų elgesio kodeksų projektus Komisijai;

šių elgesio kodeksų prieinamumą Bendrijos kalbomis elektroninėmis priemonėmis;

verslo, profesines ir vartotojų asociacijas arba organizacijas valstybėms narėms ir Komisijai pateikti savo elgesio kodeksų taikymo vertinimus ir jų įtaką praktikai, įpročiams ir papročiams, susijusiems su elektronine komercija;

rengti elgesio kodeksus dėl nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugos.”

Valstybės narės ir Komisija skatina vartotojams atstovaujančias asociacijas arba organizacijas prisidėti rengiant ir įgyvendinant elgesio kodeksus, kurie turi įtakos jų interesams ir yra parengti vadovaujantis 1 dalies a punktu. Kur tinkama, reikėtų konsultuotis

31 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399).

su regėjimo sutrikimų ir negalią turintiems asmenims atstovaujančiomis asociacijomis, kad būtų atsižvelgta į šių asmenų specifinius poreikius.

Pagal Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymą elgesio (etikos) kodeksas – vertinasi tam tikra veikla reglamentuojančios elgesio taisyklės, kurių laikosi savanoriškai ar dėl priklausymo reglamentuojamai profesijai privalo laikytis tokia veikla besiverčiantys asmenys.³²

Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 3 str. nurodyti reguliavimo principai taikomi ir elgesio kodeksams, jie yra tokie:

“Informacinės visuomenės paslaugų teikimo ir kitos paslaugų teikėjų veiklos reguliavimas yra grindžiamas elektroninės formos nediskriminavimo, technologinio neutralumo, funkcinio lygiavertiškumo, sutarčių laisvės, savireguliacijos skatinimo, asmens duomenų teisinės apsaugos, vartotojų apsaugos, proporcingumo, intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, objektyvumo, saviraiškos laisvės, teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių principais.

Elektroninės formos nediskriminavimo principas reiškia, kad informacijos teisinė galia negali būti paneigta ar apribota vien tik tuo pagrindu, kad ši informacija yra sukurta, išsiųsta, gauta ar išsaugota elektroninėmis priemonėmis.

Technologinio neutralumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti taikomos atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis teisės normomis, ir stengiantis, kad, kiek tai pagrįsta, vien tik dėl jų taikymo nebūtų skatinamas arba diskriminuojamas konkrečių technologijų naudojimas, taip pat kad teisės normos būtų taikomos kiek įmanoma neatsižvelgiant į technologijas, kurios naudojamos informacinės visuomenės paslaugoms teikti.

Funkcinio lygiavertiškumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti kuo vienodžiau taikomos informacinės visuomenės paslaugoms, atliekančioms analogiškas funkcijas.³³

Nurodyti reguliavimo principai yra universalūs elektroninėje erdvėje susiklėsčiusiems teisiniams santykiams, tačiau kaip matome kai kurie iš šių principų yra paimti iš civilinės teisės mokslo, todėl jų taikymas praktikoje turi būti paremtas mutatis mutandis (lot.) (aut. past. su atitinkamais pakeitimas; pakeitus tai kas keistina) nuostata.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Prof. Alfonsas Vaišvila pažymi, jog /citatos pradžia/ „kitos valstybės institucijos ir piliečių susivienijimai gali būti teisėkūros subjektai tik kompetentingoms valstybės institucijoms sankcionuojant jų kuriamas elgesio taisykles

32 Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380

33 Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380

(korporatyvinė teisė).³⁴ /citatos pabaiga/

Ši nuostata kritikuotina vien dėl to, kad tokiais teiginiais autorius suteikia neginčijamą prioritetą valstybinei teisėkūrai, tačiau pasaulyje gausu pavyzdžių kai valstybinė teisėkūrai puikiai dera su privačia iniciatyva – savireguliacija. Savireguliacija per elgesio kodeksus suteikia piliečiams galimybę patiems konstruoti savo gyvenimą, tokių atveju nėra noro prieštarauti valstybinės teisės diktatui, tuo užtikrinamas efektyvesnis savireguliacinių teisės normų panaudojimas, nes asmenys yra suinteresuoti jų laikymusi.

Prof. A. Vaišvila pateikia savireguliacinio elgesio kodekso kaip socialinės normos apibrėžimą: /citatos pradžia/ „socialinės normos – tai elgesio taisyklės, kurios skirtos norminti (žmonių) tarpusavio santykius ir kurių vykdymas garantuotas santykio dalyvių abipuse nauda, taip pat valstybinio arba visuomeninio poveikio priemonėmis.“³⁵ /citatos pabaiga/

Autoriaus nuomone tokia pozicija yra tinkama, nes ji suteikia galimybę derinti savireguliaciją ir valstybinį reguliavimą tuo vienas kitą papildant ir suteikiant galimybę teisės bei socialinėms normoms viena kitą papildyti. Valstybės sukurtos teisės normos suteikia efektyvesnę galimybę taikyti poveikio priemones socialinių normų subjektams.

Prof. A. Vaišvila, taip pat nurodo, kad /citatos pradžia/ „korporacijų normos nuo teisės normų skiriasi subjekto atžvilgiu: teisės normas išlaidžia valstybė, o korporacijų – konkreti korporacija ar jai atstovaujanti įstaiga. Elgesio normų vykdymą garantuoja – tos organizacijos turimos poveikio priemonės. Teisės normos ir savireguliacinės elgesio normos sutampa tik elgesio taisyklės formulavimo atžvilgiu, nes jos taip pat yra formaliai apibrėžtos.“³⁶ /citatos pabaiga/

Galima teigti, kad šios Prof. A. Vaišvilos nuostatos iš dalies yra realizuotos priimant savireguliacinius elgesio kodeksus bei informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 6 str., kuris reglamentuoja informacijos atskleidimą, ši sąlyga yra būtina bet, kuriame elgesio kodekse, informacijos atskleidimo turinys yra:

„Paslaugos teikėjas turi užtikrinti, kad paslaugos gavėjai ir kompetentingos institucijos galėtų lengvai, tiesiogiai ir nuolat pasiekti šią informaciją:

Jeigu paslaugos teikėjas verčiasi reglamentuojama profesine veikla, jis privalo užtikrinti, kad, paslaugos gavėjai ir kompetentingos institucijos galėtų lengvai, tiesiogiai ir nuolat pasiekti:

informaciją apie instituciją, pripažinusią paslaugos teikėjo profesinę kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus;

informaciją apie profesinį vardą ir valstybę, kurioje jis buvo suteiktas;

34 Teisės teorija. Alfonsas Vaišvila. Justitia. Vilnius, 2000. P. 178

35 Teisės teorija. Alfonsas Vaišvila. Justitia. Vilnius, 2000. P. 205

36 Ten pat. P. 210-211

informaciją, kokios yra jo veiklai taikomos profesinės veiklos taisyklės (tarp jų elgesio (etikos) kodeksai) ir kaip su jomis susipažinti elektroninėmis priemonėmis.

Paslaugų teikėjai informacinės visuomenės paslaugų kainas turi nurodyti aiškiai ir nedviprasmiškai, taip pat nurodyti, ar į jas įskaičiuoti mokesčiai ir pristatymo išlaidos.³⁷

Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 8 straipsnis nurodo, kad komercinės informacijos apie reglamentuojamą profesinę veiklą teikimas yra asmens, kuris verčiasi reglamentuojama profesine veikla pareiga, turi teisę teikti komercinę informaciją, kuri sudaro jo teikiamą informacinės visuomenės paslaugą ar jos dalį. Teikiant tokią komercinę informaciją turi būti laikomasi profesinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų (tarp jų elgesio (etikos) kodeksų), ypač dėl profesijos nepriklausomumo, profesinių paslapčių, garbės ir orumo, sąžiningumo klientų ir kitų asmenų, kurie verčiasi šia veikla, atžvilgiu³⁸.

Autoriaus pažymi, kad šio įstatymo 8 straipsnio nuostata yra pernelyg deklaratyvi ir neatspindi asmenų besinaudojančių savo praktikoje savireguliaciniais elgesio kodeksais poreikių. Šis abstraktumas skatina nereikalingų nuostatų įdiegimą į minėtus elgesio kodeksus, o šios normos dažniausiai neatspindi elgesio kodeksų funkcijos – elgesio subjektų atsakomybės.

Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo IV sk. 9 str. nurodo, kad Informacijos, susijusios su sutarties sudarymu elektroninėmis priemonėmis, pateikimas yra privalomas šiais atvejais:

“Jei paslaugas teikėjas ir paslaugos gavėjas, veikiantis savo verslo ar profesijos tikslais, nesusitaria kitaip, paslaugos teikėjas privalo paslaugos gavėjui nurodyti elgesio (etikos) kodeksus, kurių paslaugos teikėjas įsipareigoja laikytis, ir informaciją, kaip susipažinti su šiais elgesio (etikos) kodeksais elektroninėmis priemonėmis.

Paslaugos teikėjas privalo paslaugos gavėjui pateikti sutarčių sąlygas, tarp jų sutarčių standartines sąlygas, tokiu būdu, kuris leistų jam šią informaciją išsaugoti ir vėliau panaudoti.³⁹

Autoriaus akcentuoja, tai, kad ši įstatymo nuostata laikytina tinkama, nes paslaugos gavėjas yra juridškai apsaugomas, nes paslaugos teikėjas vadovaudamasis savireguliaciniu elgesio kodeksu prisiima jame nustatytas pareigas, o esant tarp šalių ginčui paslaugos gavėjas žino kokią atsakomybę prisiima paslaugos teikėjas.

Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo VI skyriaus 16 str. nurodo, kad:

37 Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380

38 Ten pat.

39 Ten pat.

“Verslo, profesinės ir vartotojų asociacijos, atstovaujančios paslaugų teikėjams ir (ar) paslaugų gavėjams, turi teisę rengti ir tvirtinti elgesio (etikos) kodeksus, reglamentuojančius paslaugų teikėjų veiklą. Paslaugų teikėjai savanoriškai pasirenka elgesio (etikos) kodeksus ir deklaruoja, kad jų veikla atitinka šių kodeksų normas. Asmenims, vykdantiems reglamentuojamą profesinę veiklą, įstatymų numatytais atvejais yra privalomos elgesio (etikos) kodeksų normos. Paslaugų teikėjams, savanoriškai pasirinkusiems elgesio (etikos) kodeksus ir deklaravusiems, kad jų veikla atitinka pasirinktą elgesio (etikos) kodeksą, deklaruoto kodekso nuostatos yra privalomos.“

Pažymėtina, kad /citatos pradžia/ „asociacijos, rengdamos paslaugų teikėjų veiklą reglamentuojančias elgesio (etikos) kodeksų normas, ir reglamentuojamos profesinės veiklos savivaldos institucijos, nustatydamos elgesio (etikos) kodeksų normas, reglamentuojančias komercinės informacijos apie reglamentuojamą profesinę veiklą teikimą, turi atsižvelgti į kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomus atitinkamus elgesio (etikos) kodeksus, ypač į asociacijų, jungiančių asmenis, kurie verčiasi atitinkama reglamentuojama profesinę veiklą Europos Sąjungos valstybėse narėse, parengtus elgesio (etikos) kodeksus ir į Europos Sąjungos institucijų nuorodas bei rekomendacijas.“⁴⁰ /citatos pabaiga/

Akcentuotina yra tai, kad /citatos pradžia/ „paslaugų teikėjams atstovaujančios verslo ir profesinės asociacijos privalo viešai skelbti informaciją apie nurodytą elgesio (etikos) kodeksų rengimą ir įgyvendinimą ir sudaryti galimybes vartotojų asociacijoms pateikti savo pastabas ir pasiūlymus šiems kodeksams bei jų taikymui.

Kai rengiami elgesio (etikos) kodeksai gali turėti įtakos asmenims, turintiems regėjimo sutrikimų ar kitą negalią, elgesio (etikos) kodeksų rengėjai privalo konsultuotis su vartotojų asociacijomis ir kitais juridiniais asmenimis, atstovaujančiais asmenims, turintiems regėjimo sutrikimų ar kitą negalią, kad būtų nustatyti šių asmenų specifiniai poreikiai.“⁴¹ /citatos pabaiga/

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad /citatos pradžia/ „nurodytos asociacijos privalo elektroninėmis priemonėmis Informacinės visuomenės plėtros komitetui pateikti jų parengtus elgesio (etikos) kodeksus. Elgesio (etikos) kodeksai turėtų būti pateikiami lietuvių, anglų ir dar bent viena Europos Bendrijos oficialia kalba. Informacinės visuomenės plėtros komitetas šiuos etikos (elgesio) kodeksus skelbia savo interneto tinklalapyje.“⁴² /citatos pabaiga/

Informacinės visuomenės plėtros komitetas skatina rengti elgesio kodeksus dėl nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugos.

Autorius akcentuoja ir tai, kad /citatos pradžia/ „informacinės visuomenės plėtros

40 Ten pat.

41 Ten pat.

42 Ten pat.

komiteto iniciatyva asociacijos teikia elgesio (etikos) kodeksų projektus, elgesio (etikos) kodeksų taikymo ir jų įtakos praktikai, susijusiai su elektronine komercija, įvertinimus Europos Bendrijų Komisijai ir Informacinės visuomenės plėtros komitetui. Informacinės visuomenės plėtros komitetas turi teisę kreiptis į teismą su reikalavimu, kad verslo, profesinės ir vartotojų asociacijos, atstovaujančios paslaugų teikėjams ar paslaugų gavėjams, pakeistų jų parengtus paslaugų teikėjų veiklą reglamentuojančius elgesio (etikos) kodeksus, jei jie neatitinka suderintos srities.”⁴³ /citatos pabaiga/

Taigi kaip atskleista darbe direktyvos 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399) nėra identiškas Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymui.

43 Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380

2. NETEISĖTOS IR ŽALINGOS INFORMACIJOS IR INFORMACIJOS PLATINIMO KOMPIUTERINIUOSE TINKLUOSE APIBRĖŽIMAS IR ANALIZĖ

Interneto paslaugų teikėjų analizė parodė, kad galiojantys savireguliaciniai elgesio kodeksai reglamentuoja šios neteisėtos, žalingos ir kitos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose:

- neteisėto turinio informacija;
- žalingo turinio informacija;
- rasistinio ir homofobinio turinio informacija;
- geriausios verslo praktikos informacija;
- nepageidaujamo elektroninio pašto;
- duomenų saugumo ir apsaugos.

Europos Sąjungos žalingo turinio reikšmę apibrėžė Europos Tarybos Žmogaus teisių informacinėje visuomenėje specialistai nurodę, kad žalinga informacija gali būti tokiais aspektais⁴⁴:

- emociniu: neigiamų emocijų patyrimas (pvz. nuliūdimas);
- požiūrio: jausmų spektro sumenkimas;
- ideologiniu: elgesio skatinimas;
- elgesio: elgesio atkartojimas.

Lietuvos Respublikos Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos 1996-10-03 rekomendacijoje kaip žalingo turinio informacija suprantama kaip nuogo žmogaus kūno rodymas, rodymo trukmė.⁴⁵

Tokia pozicija yra kritikuotina, taip pažymi ir mokslininkai nurodantys, kad „kiekybinis matas ne visada tinka nustatyti informacijos žalingumą, todėl vargu ar jis gali būti priimtinas.“⁴⁶

Šiuo metu žalingo turinio informacija yra reglamentuojama šiuose tarptautiniuose dokumentuose:

1. Europos parlamento rezoliucija „Dėl Komisijos komunikato dėl nelegalios ir žalingos informacijos internete“⁴⁷ skatina diegti savireguliacinius mechanizmus;

44 Defining and understanding harmful content //

www.saferinternet.org/en/pub/insafe/news/articles/0505/define.htm // prisijungimo laikas – 2007-10-10

45 Visuomenės informavimo priemonių skirstymo kriterijai //

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w3/viewer.ViewDoc?p_int_tekst_id=32087&p_int_tv_id=2757&p_org=0;

prisijungimo laikas – 2007-10-10

46 Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004 P. 77

47 Resolution on the Commission communication on illegal and harmful content on the Internet //

<http://europe.eu.int/IPSO/legal/en/internet/98-97en.html>; prisijungimo laikas – 2007-10-10

2. ES Tarybos rekomendacija dėl nacionalinių programų skatinimo, kurių tikslas – sukurti veiksmingą nepilnamečių ir žmogaus orumo apsaugą⁴⁸; šioje rekomendacijoje yra išskiriamos dvi pagrindinės kryptys: savireguliacinių elgesio kodeksų skatinimo ir bendradarbiavimo.
3. 1997 m. Europos Taryba priėmė „Saugaus interneto veiksmų planą“, kuris 1999 m. buvo Europos Parlamento ir Tarybos pakeistas patvirtinus „Daugiametį veiksmų planą, skatinant saugesnį interneto vartojimą per kovą su neteisėtu ir žalingu turiniu pasauliniuose tinkluose“⁴⁹, kurio skatinama savireguliacija, turinio kontrolės programos

Šiuo metu Lietuvos Respublikoje žalingo turinio ir neskelbtinos informacijos būklę reglamentuoja:

1. 2008-08-29 Visuomenės informavimo įstatymas, Nr. VIII-1905;
2. 1996-03-14 Vaiko teisių apsaugos, Nr. I-1234;
3. 2002-09-10 Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Nr. IX-1067;
4. 2002-07-05 Telekomunikacijų įstatymas, Nr. IX-1053;
5. 1999-11-25 Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas, Nr. VIII-1443;
6. 2003-03-05 Vyriausybės nutarimas Nr. 250 Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo ir kiti teisės aktai.

Visuomenės informavimo įstatymo 19 str. Nurodyta, kad neteisėta (draudžiama) informacija yra:

„raginama prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką;
skatinama kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenitetą, jos teritorijos vientisumą, politinę nepriklausomybę;

kurstomas karas ar neapykanta, tyčiojimasis, niekinimas, kurstoma diskriminuoti, smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų;

48 Council recommendation of 24 September 1998 on the development of the competitiveness of the European audiovisual and information services industry by promoting national frameworks aimed at achieving a comparable and effective level of protection of minors and human // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1998/l_270/l_27019981007en00480055.pdf; prisijungimo laikas – 2007-10-10.

49 Decision of the European Parliament and of the Council adopting a multiannual Community action plan on promoting safer use of the internet by combating illegal and harmful content on global networks // http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l_033/l_03319990206en00010011.pdf; prisijungimo laikas – 2007-10-10.

platinama, propaguojama ar reklamuojama pornografija, taip pat propaguojamos ir (ar) reklamuojamos seksualinės paslaugos, lytiniai iškrypimai;

propaguojami ir (ar) reklamuojami žalingi įpročiai ir narkotinės ar psichotropinės medžiagos.

Draudžiama platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą.

Draudžiama skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją ir kliudančią teisminės valdžios nešališkumui.

Spaudos leidinių, garso, audiovizualinių kūrinių, radijo ir televizijos programų, informacinės visuomenės informavimo priemonėse skleidžiamos ir kitos viešosios informacijos, priskirtos erotinio, pornografinio, smurtinio pobūdžio ar kitai ribojamai viešajai informacijai, platinimo tvarką nustato Vyriausybė.”⁵⁰

Ši įstatymo norma yra kritikuotina, nes prerogatyva spręsti kas yra, o kas nėra neteisėta informacija yra paliekama spręsti išimtinai Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Pastebėtina tendencija yra ta, kad vakarų Europos valstybių praktika rodo į tai, kad vykdomajai valdžios institucijai tokius sprendimus priimti padeda patariamąsios institucijos, visuomeninės piliečių organizacijos. Šios pagalbinės institucijos atspindi visuomenės poziciją dėl tam tikro pobūdžio informacijos, nes informacinės visuomenės sąlygomis vieną dieną vieną informacija gali būti laikoma neteisėta, o kitą, tokia informacija jau yra gyvenimo norma.

Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 str. Nurodyta, kad neteisėta (žalinga) informacija, kurią draudžiama skelbti yra:

„susijusi su fizinio ar psichinio smurto vaizdavimu arba vandalizmu: kai detaliai vaizduojamas žmonių, gyvūnų žudymas, žalojimas ar kankinimas, turto naikinimas ar gadinimas, taip pat teigiamai vertinamas smurtas, mėgavimasis prievarta ar žiaurumu;

kurioje rodomas mirusio arba žiauriai sužaloto žmogaus kūnas, išskyrus atvejus, kai toks rodymas reikalingas tapatybei nustatyti;

erotinio pobūdžio: kai skatinamas lytinis geismas, rodomas lytinis aktas, jo imitacija ar kitoks seksualinis pasitenkinimas, lytiniai organai, seksualiniai reikmenys;

sukelianti baimę ar siaubą;

skatinanti azartinius lošimus;

kurioje palankiai vertinamas priklausomumas nuo narkotinių, toksinių, psichotropinių medžiagų, tabako ar alkoholio, skatinamas jų vartojimas, gamyba, platinimas ar įsigijimas;

skatinanti savęs žalojimą ar savižudybę;

50 Visuomenės informavimo įstatymas. Valstybės Žinios, 1996, Nr. 71-1706 (VIII-1905)

kurioje teigiamai vertinama nusikalstama veika ar idealizuojami nusikaltėliai;
susijusi su nusikalstamos veikos modeliavimu;

kurioje kurstoma diskriminacija dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, neįgalumo, lytinės orientacijos, religijos ar kitokios priklausomybės;

kurioje dažnai vartojami nešvankūs posakiai, žodžiai ar gestai;

kurioje patariama, kaip pasigaminti, įsigyti ar naudoti sprogmenis, narkotines ar psichotropines medžiagas, taip pat kitus gyvybei ar sveikatai pavojingus dalykus;

skatinami blogi mitybos, higienos ir fizinio pasyvumo įpročiai.”⁵¹

Autoriaus nuomone toks baigtinis sąrašas įstatymo yra teisinis anachronizmas, nes žalingos informacijos sąrašas yra sudarytas nesiremiant jokiais moksliniais tyrimais apie tai kas yra žalinga informacija nepilnamečiui asmeniui. Šis sąrašas yra sudarytas padrikai, jame įrašant „visas pasaulio blogybes“. Nėra nustatyta jokių objektyvių kriterijų pagal ką vienokia ar kitokia informacija yra priskiriama kenksminga nepilnamečiui.

Tai sudaro prielaidas, vienu ar kitu, valstybės egzistavimo metu šį įstatymą paversti politinės kovos priemone, apriboti žodžio ir spaudos laisvę, tai yra pavojinga tendencija demokratinėje valstybėje.

Taip pat pagal minėto įstatymo 5 str. draudžiama (neteisėta) informacija yra laikoma:

“siejant su nusikalstama veika ar kitais teisės pažeidimais skelbiami nuo teisėsaugos institucijų ar teismo nesislapstančio įtariamojo padarius nusikaltimą, kaltinamojo, teisiamojo, nuteistojo ar nuo nusikalstamos veikos arba kitų teisės pažeidimų nukentėjusio nepilnamečio (aukos) asmens duomenys, pagal kuriuos galima nustatyti jo asmens tapatybę;

skelbiami save sužalojusio ar mėginusio tai padaryti, nusižudžiusio ar mėginusio nusižudyti nepilnamečio asmens duomenys, pagal kuriuos galima nustatyti jo asmens tapatybę;

pateikiant duomenis apie nepilnametį, žeminamas jo orumas ir (ar) pažeidžiami jo interesai;

piktnaudžiaujant nepilnamečių pasitikėjimu ir nepatyrimu, neigiamų socialinių reiškinių kontekste pateikiamos nepilnamečių nuomonės ir vertinimai;

neigiamų socialinių reiškinių kontekste pateikiamos nepilnamečių nuotraukos ar filmuota medžiaga apie juos, jei pagal tai galima nustatyti nepilnamečių asmens tapatybę.”⁵²

Autorius pastebi, kad tokios įstatyminės nuostatos iš esmės sudaro informaciją, kuria disponuoja ikiteisminio tyrimo įstaigos vykdydamos ikiteisminius tyrimus, o kadangi

51 Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Valstybės žinios, 2002, Nr. 3890

52 Ten pat.

vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis jokia ikiteisminio tyrimo medžiaga negali būti viešinama šios nuostatos tampa dubliuojančiomis LR BPK nuostatas. Lingvistinis apibrėžimas „neigiamų socialinių reiškinių kontekste“ autoriaus yra vertinamas kaip vertybinė nuostata, neturinti jokio objektyvaus pagrindimo, todėl ji yra beprasmiška ir spekuliacinė.

Vyriausybės nutarimo Nr. 250 (Valstybės Žinios, 2003, 24-1002) Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo 4 str. nurodyta, kad: informacijos platinimas iš esmės yra jos pateikimas.

„Informacijos platinimas - informacijos pateikimas elektroninėse visuomenės informavimo priemonėse arba kituose interneto tinklapiuose, siuntimas elektroniniu paštu neapibrėžtam gavėjų skaičiui arba pagal sudarytus sąrašus, skleidimas elektroninėse konferencijose arba pateikimas visuomenei kitokiu viešai prieinamu būdu viešo naudojimo kompiuterių tinkluose, nesvarbu, ar paslauga mokama.

Neskelbtina (neteisėta) informacija - informacija, kurią paviėšinti ir (ar) platinti draudžia Lietuvos Respublikos įstatymai.

Ribojama (žalinga) informacija - kenkianti nepilnamečių fiziniams, protiniams ir doroviniams vystimuisi viešoji informacija, kurios platinimas ribojamas siekiant apsaugoti nepilnamečius, kaip reikalauja Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio įstatymas, kiti nacionaliniai teisės aktai, Jungtinių Tautų Organizacijos Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

Kompiuterių tinklas - informacinis tinklas (visų pirma internetas), tarptinklinės sąveikos protokolais vienijantis techninę įrangą (kompiuterius) ir tinklus, priklausančius informacijos išteklių ir telekomunikacijų paslaugų teikėjams, kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims.

Tarpusavyje sujungti vidaus kompiuterių tinklai taip pat laikomi viešo naudojimo kompiuterių tinklais.”⁵³

Autorius pritaria Lietuvos Respublikos informacinių technologijų teisės mokslininkams išsakantiems pagrįstą poziciją, kad “kompiuterių tinklas yra ne mažiau kaip dviejų kompiuterių tarpusavio jungtis ir galimybė persiųsti informaciją. Pasauliniu mastu tai – visos kompiuterių sistemos, sujungtos į bendrą tinklą”.⁵⁴

Didžiausias pasaulinis kompiuterių tinklas yra internetas (ang. World Wide Web).

53 Vyriausybės nutarimas Nr. 250 Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo. Valstybės Žinios, 2003, Nr. 24-1002

54 Teisės informatika ir informatikos teisė : vadovėlis // Mindaugas Kiškis ... [et al.]. Vilnius, 2006. P. 21

Kompiuterių tinklai gali būti dviejų rūšių:

1. pasaulinis (globalinis) tinklas – internetas (angl. WAN – Wide Area Networks);
2. vietinis (lokalus) tinklas – įstaigų, universitetų vidiniai tinklai (LAN – Local Area Networks).⁵⁵

Pagrindinis šių kompiuterių tinklų skirtumas yra tas, kad globalus tinklas yra atviras prisijungimui prie šio kompiuterių tinklo laisviesiems naudotojams, o lokalus tinklas yra uždaras ir prisijungti prie šio kompiuterių tinklo gali tik autorizuoti naudotojai (pvz. Universiteto studentas).

⁵⁵ Teisės informatika ir informatikos teisė : vadovėlis // Mindaugas Kiškis ... [et al.]. Vilnius, 2006. P. 21

3. EUROPOS SĄJUNGOS INICIATYVOS INTERNETO TURINIO REGLAMENTAVIME IR NAUJAUSI PRECEDENTAI SUSIJĘ SU ŽALINGA IR NETEISĖTA INFORMACIJA

Kalbant apie Europos Sąjungos (toliau tekste - ES) iniciatyvas interneto turinio reglamentavimo srityje teisės pažeidimų aspektu pirmiausia reikia pažymėti Oxfordo universiteto iniciatyvą⁵⁶ pagal ES Europos komisijos parengtą Interneto veiksmų planą (angl. Internet Action Plan; angl. IAP; liet. IVP).

Šios iniciatyvos esmė pagal minėtą planą valstybių narių siūlymų pagalba parengti savireguliacijos elgesio kodeksą, kurio savireguliacijos sritis apimtų internetą, skaitmeninius filmus, kompiuterinius žaidimus, skaitmeninę televiziją, mobilių komunikavimą.

Būsimo elgesio kodekso viena dalių bus skirta apibrėžti tai kas yra teisės pažeidimas elektroninėje erdvėje ir nustatyti už tai atsakomybę. Kadangi elgesio kodekso laikymasis bus užtikrinamas savanoriškumo principu tai ir atsakomybė už jo pažeidimus teks tik tiems subjektams, kurie bus įsipareigoję laikytis minėto kodekso reikalavimų.

Dėl šio darbo glaustumo nėra galimybės išsamiau aptarti kiekvienos ES valstybės narės pastabas dėl elgesio kodekso funkcijų, sankcijų, reguliavimo srities ir kitų aspektų, kurie išsamiai yra išdėstyti iniciatyvos organizatoriaus tinklapyje www.selfregulation.info

Internetas dėl savo unikalios prigimties padeda žmonėms bendrauti nepriklausomai nuo atstumo, laiko, valstybių sienų. Tokiu būdu šioje unikalioje erdvėje panaikinami bet kokie geografiniai suvaržymai duomenų judėjimui. Interneto teikiamų paslaugų dėka gyvenimas elektroninėje erdvėje tampa vis intensyvesnis, naujos bendravimo galimybės vis labiau domina pačius įvairiausių informacijos vartotojus. Internete gana neretai aptinkamas turinys, kurio viešą skelbimą įstatymai riboja ar visai uždraudžia.

Daugelis valstybių, tame tarpe ir Lietuva, stengiasi užkirsti kelią įstatymais uždraustos arba ribojamos informacijos viešam skelbimui spaudoje, radijuje, televizijoje ir Internete, kuris yra plačiai vartojamas ir sunkiai kontroliuojamas. Interneto savybės lemia tai, kad teisės aktų taikymas šioje srityje tampa gerokai sudėtingesniu, nei tradicinėse informacijos skleidimo priemonėse.

Iki šiol Europos Sąjungos lygiu interneto turinio nebuvo bandoma reguliuoti priimant visuotinai privalomus teisės aktus (direktyvas). Išanalizavus Europos Sąjungos teisinę patirtį

⁵⁶ www.selfregulation.info prisijungimo laikas – 2007-10-10

interneto turinio reguliavimo srityje, galima identifikuoti kelis teisės aktus, tarp jų:

- 1996 m. Europos Komisijos komunikatas apie neteisėtą ir žalingą turinį Internete;
- 1996 m. spalio 23 d. Žalioji knyga apie nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugą, teikiant garso, vaizdo ir informacijos paslaugas;
- Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. sausio 25 d. sprendimas Nr. 276/1999/EB⁵⁷, patvirtinantis ilgalaikį Bendrijos veiksmų planą, kaip skatinti saugiau naudotis Internetu kovojant su neteisėtu ir žalingu tarptautinių tinklų turiniu.
- Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 8 d. direktyva Nr. 2000/31/EB⁵⁸ dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva).

Pirmą kartą Europos Sąjungos mastu interneto turinio reguliavimu buvo susirūpinta 1996 m., priimant Europos Komisijos komunikatą apie neteisėtą ir žalingą turinį internete, kuriame buvo akcentuota būtinybė užtikrinti laisvą informacijos platinimą (teisę į informaciją), apsaugant viešąjį interesą.

1996 m. spalio 23 d. Žalioji knyga apie nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugą, teikiant garso, vaizdo ir informacijos paslaugas neskelbtiną informaciją apibrėžia kaip informaciją, kurios turinys pažeidžia žmogaus orumą ir viešąjį interesą, yra nepadorus ir amoralus, įskaitant vaikų pornografiją, smurtinę pornografiją, rasinę neapykantą arba smurtą kurstančią informaciją. Tuo tarpu ribojama laikoma informacija, kurios turinys gali paveikti fizinį ir protinį nepilnamečių vystimąsi. Žaliojoje knygoje apie nepilnamečių ir žmoniškojo orumo apsaugą, teikiant garso, vaizdo ir informacijos paslaugas Europos Komisija skatina bendradarbiavimą tarp ES narių:

- 1) keičiantis informacija;
- 2) nustatant minimalius europinius standartus dėl nusikalstamo turinio;
- 3) skatinant savireguliaciją (kaip alternatyvą valstybinei kontrolei ir priežiūrai), diegiant interneto industrijos etikos kodeksus.

Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. sausio 25 d. sprendimu Nr. 276/1999/EB, patvirtintas daugiametis ES valstybių saugesnio Interneto veiksmų planas, kuriame numatyta skatinti verslą taikyti savireguliacijos ir turinio kontrolės programas, kurti ir diegti turinio filtravimo priemones bei tinklapių kategorijų priskyrimo sistemas, informuoti vartotojus apie šių priemonių kūrimą, taip pat nustatyti tinkamą teisinį reguliavimą ir plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje.

ES valstybių saugesnio Interneto veiksmų plane numatytos tokios pagrindinės priemonės:

57 Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. sausio 25 d. sprendimas Nr. 276/1999/EB

58 Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 8 d. direktyva Nr. 2000/31/EB

- saugesnės aplinkos kūrimas - veiksmingas būdas apriboti neteisėtos medžiagos judėjimą – sukurti Europos centrų (vadinamų specialiomis ryšio linijomis) tinklą, kuris leistų vartotojams pranešti apie turinį, kurį jie randa naudodamiesi internetu ir kuris, jų nuomone, yra neteisėtas. Asmenų, kurie atsako už neteisėtą turinį, baudžiamasis persekiojimas pavedamas nacionalinėms teisėsaugos institucijoms. Siekiant panaudoti visas šio tinklo teikiamas galimybes būtina gerinti pramonės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą, užtikrinti jo įdiegimą visoje Europoje ir didinti veiksmingumą keičiantis informacija ir patirtimi.
- savireguliacinio ir elgesio kodeksų skatinimas – didinti savireguliacinio priemonių veiksmingumą Europos Sąjungos lygiu, parengti rekomendacijas dėl elgesio kodeksų, kad būtų pasiektas bendras sutarimas dėl jų taikymo ir remiamas jų įgyvendinimas. Kartu su elgesio kodeksų rengimu skatinama naudoti matomų „kokybiškų interneto svetainių žymenų“ sistemą, kuri padėtų vartotojams nustatyti tuos interneto paslaugų teikėjus, kurie laikosi elgesio kodeksų.
- filtravimo ir kategorijų priskyrimo sistemų diegimas (sudarant vartotojui galimybę pasirinkti tokį turinį, kokį jis nori gauti, nustatius turinio filtrą arba renkantis atitinkamos kategorijos tinklapius). Šiuo tikslu skatinamos tos vertinimo sistemos, kurios yra suderintos tarptautiniu mastu, atitinka Europos reikalavimus ir užtikrina, kad filtravimas ir vertinimas yra įgyvendintas taip, kad praktiškai suteikia vartotojams, tėvams ir mokytojams veiksmingas pasirinkimo galimybes.
- visuomenės informavimas (sudarant sąlygas tėvams, mokytojams ir vaikams žinoti tiek apie Interneto teikiamas galimybes, tiek apie galimus pavojus, ir informuojant juos apie valstybės bei verslo veiklą, kuriant saugesnio Interneto užtikrinimo priemones);
- palaikymo veiksmai (įvertinant esamą nacionalinę teisinę bazę ir derinant ją pagal naujai atsirandančius poreikius, dalyvaujant tarptautinėse iniciatyvose ir pan.).

Akivaizdu, kad Europos Sąjungoje pagrindinis dėmesys, sprendžiant interneto turinio reguliavimo problemą, yra skiriamas savireguliacijai. Suteikiant galimybę interneto turinį kontroliuoti pačiai visuomenei, išvengiama daugybės draudimų.

2002 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 1151/2003/EB⁵⁹ įvertinti daugiamečio ES valstybių saugesnio Interneto veiksmų plano dėl saugesnio naudojimosi Internetu pasiekimai:

- 1) iki 2002 m. gruodžio 31 d. įkurta 16 specialiųjų ryšio linijų, įskaitant INHOPE asociaciją, vienijančią Europos specialiųjų ryšio linijų valdytojus;
- 2) įgyvendinta 13 turinio vertinimo ir filtravimo projektų, įsteigta ICRA – tarptautinė Interneto turinio vertinimo asociacija, rengianti tarptautines turinio vertinimo sistemas;

⁵⁹ Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1151/2003/EB

3) įvykdyta 12 informavimo projektų.

2002 m. gegužės 26 d. Europos Parlamentas ir Taryba sprendimu Nr. 1151/2003/EB⁶⁰ patvirtino daugiamečio ES valstybių saugesnio interneto veiksmų plano dėl saugesnio naudojimosi internetu pratęsimas 2003 – 2004 m.. Šiuo pratėsimu siekiama kaip galima greičiau suderinti apsaugos priemonės, bendradarbiaujant ne tik tarp valstybių narių, bet ir su valstybėmis kandidatėmis. Kuriant savireguliacijos ir elgesio kodeksų mechanizmus, plėsti ryšius už Europos Sąjungos ribų.

Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 8 d. direktyvoje Nr. 2000/31/EB⁶¹ dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) numatytas reikalavimas valstybėms narėms užtikrinti, kad informacinės visuomenės paslaugų teikėjas nebūtų atsakingas už informaciją, kurią saugo paslaugos gavėjo prašymu, tais atvejais, kai:

- 1) teikėjas neturi faktinių žinių apie neteisėtą veiklą arba informaciją;
- 2) teikėjas, gavęs tokių žinių arba apie tai sužinojęs, nedelsdamas panaikina šią informaciją arba atima galimybę ją pasiekti.

Direktyva Nr. 2000/31/EB taip pat neįpareigoja valstybių narių nustatyti informacinės visuomenės paslaugų teikėjams prievolės stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo, nei bendros prievolės aktyviai domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią veiklą.

Valstybėms narėms paliekama galimybė nustatyti prievolės informacinės visuomenės paslaugų teikėjams nedelsiant informuoti kompetentingas viešas institucijas apie įtariamą nelegalią veiklą arba informaciją, kurią pateikia jų paslaugų gavėjai, arba prievolę pateikti kompetentingoms institucijoms, gavus jų prašymą, informaciją, leidžiančią nustatyti jų paslaugos gavėjų, su kuriais jie sudarę informacijos saugojimo sutartis, tapatybę.

Greta ES iniciatyvų interneto reglamentavimo problemas europiniu ir tarptautiniu mastu bando reglamentuoti Europos Taryba. Europos Tarybos iniciatyvos yra ypač reikšmingos, kadangi Europos Tarybos nariais yra ne tik ES valstybės, be to Europos Tarybos iniciatyvos dažnai pasitarnauja kaip atitinkamų teisinių institutų reglamentavimo gairės ir Europoje, ir kituose regionuose.

Europos Taryboje Interneto turinio reguliavimo problemos sprendžiama keliuose priimtuose rekomendacinio pobūdžio teisės aktuose:

- 1) 1997 m. spalio 30 d. rekomendacija Nr. (97) 20⁶² „Dėl nepakančių pasisakymų“;

⁶⁰ Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 8 d. direktyva Nr. 2000/31/EB

⁶¹ Ten pat.

⁶² Europos Tarybos rekomendacija Nr. (97) 20 „Dėl nepakančių pasisakymų“.

2) 1997 m. spalio 30 d. rekomendacija Nr. (97) 21⁶³ “Dėl smurto rodymo elektroninėje žiniasklaidoje”;

3) 2001 m. rugsėjo 5 d. rekomendacija Nr. (2001) 8 “Dėl savireguliacijos ir vartotojų apsaugos nuo neteisėto ir žalingo turinio informacijos naujose komunikacijose ir teikiant informacines paslaugas”.

Šios rekomendacijos – tai bendro pobūdžio neprivalomi teisiniai dokumentai, kuriais siekiama užtikrinti Interneto turinio reguliavimą.

1997 m. spalio 30 d. rekomendacija Nr. (97) 20 “Dėl nepakančių pasisakymų” nepakančius pasisakymus apibrėžia, kaip visų formų pasisakymus, kuriais yra skleidžiama, kurstoma, skatinama rasinė neapykanta, neapykanta svetimšaliams, antisemitizmas ar kitos neapykantos formos, pagrįstos nacionaliniu nepakantumu ir diskriminacija, adresuota nacionalinėms mažumoms ir imigrantams.

Šia rekomendacija siekiama kad valstybės, Europos Tarybos narės imtųsi atitinkamų priemonių, siekdamos išvengti nepakančių pasisakymų: vertintų esamų teisės aktų efektyvumą ir jų pritaikomumą naujosios komunikacijos, numatytų atitinkamą atsakomybę už tokio pobūdžio pasisakymus. Taip pat pabrėžiama, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 str. numatyta išraiškos laisvė neapima nepakančių.

1997 m. spalio 30 d. rekomendacija Nr. (97) 21 “Dėl smurto rodymo elektroninėje žiniasklaidoje” skatina atitinkamų priemonių minimą ir 1997 m. spalio 30 d. rekomendacijoje Nr. (97) 20 “Dėl nepakančių pasisakymų”.

2001 m. rugsėjo 5 d. rekomendacija Nr. (2001) 8 “Dėl savireguliacijos ir vartotojų apsaugos nuo neteisėto ir žalingo turinio informacijos naujose komunikacijose ir teikiant informacines paslaugas”⁶⁴ priešingai nei anksčiau minėtos rekomendacijos pabrėžia būtinybę skatinti savireguliacijos priemones, turinio kontrolės programas, kurti ir diegti turinio filtravimo priemones bei tinklapių kategorijų priskyrimo sistemas, galimybę Interneto paslaugų vartotojams pareikšti savo nusiskundimus ar nepasitenkinimą dėl netinkamo turinio informacijos skelbimo Internetu ir kitose elektroninės žiniasklaidos priemonėse, nustatyti tinkamus ginčų susijusių su Interneto turinio reguliavimu sprendimo būdus (pasitelkiant arbitražą ar kitokio pobūdžio tarpininkavimą).

2003 m. gegužės 28 d. deklaracijoje “Dėl teisės komunikuoti Internetu”, kuri paremta 2001 m. rugsėjo 5 d. rekomendacija Nr. (2001) 8 “Dėl savireguliacijos ir vartotojų apsaugos nuo neteisėto ir žalingo turinio informacijos naujose komunikacijose ir teikiant informacines

63 Europos Tarybos rekomendacija Nr. (97) 21 “Dėl smurto rodymo elektroninėje žiniasklaidoje”.

64 Europos Tarybos rekomendacija Nr. (2001) 8 “Dėl savireguliacijos ir vartotojų apsaugos nuo neteisėto ir žalingo turinio informacijos naujose komunikacijose ir teikiant informacines paslaugas”.

paslaugas”, taip pat skatinama savireguliacija, siekiant išvengti neteisėto ar žalingo turinio informacijos Internetu, tačiau pabrėžiama būtinybė vengti tokių Interneto turinio reguliavimo metodų, kurie riboja visuomenės galimybes gauti vieną ar kitą informaciją ir varžo bendravimą Internetu. Tačiau nurodoma, kad ši nuostata netrukdo atitinkamų filtravimo sistemų įdiegti mokyklose ar kitose atitinkamose institucijose, siekiant apsaugoti paauglius nuo neigiamos žalingos informacijos poveikio.

2003 m. gegužės 28 d. deklaracijos “Dėl teisės komunikuoti Internetu”⁶⁵ 6 principu Europos Tarybos valstybės narės skatinamos neįpareigoti Interneto paslaugų teikėjų, kurių funkcijos ribojamos tik prieigos prie Interneto suteikimu ar duomenų perdavimu, kontroliuoti Interneto turinį.

2001 m. lapkričio 23 d. Europos tarybos konvencija dėl nusikaltimų elektroninėje erdvėje. Ši konvencija skirta unifikuoti konvenciją ratifikavusių valstybių baudžiamuosius, taip pat iš dalies procesinius įstatymus dėl teisės pažeidimų vykdomų elektroninėje erdvėje. Konvencijos 9 str. specialiai reglamentuoja veikas susijusias su vaikų pornografija, ir interneto turiniu, kuris laikomas susijusiu su vaikų pornografija. “Vaikų pornografija” reiškia pornografinę medžiagą, vizualiai vaizduojančią aiškiai seksualų nepilnamečio elgesį; aiškiai seksualų asmens, atrodančio kaip nepilnametis, elgesį; tikroviškus vaizdus, rodančius aiškiai seksualų nepilnamečio elgesį. Tiesiogiai draudžiamas tokio interneto turinio medžiagos gaminimas, talpinimas ir platinimas internetu.

Valstybės, šios konvencijos dalyvės, įsipareigoja priimti atitinkamus teisės aktus ir taikyti atitinkamas priemones, kurių gali prireikti konkrečių nusikaltimų tyrimui, įrodymų, esančių elektroniniame pavidale surinkimui. Tokiu būdu jos įsipareigoja imtis atitinkamų priemonių priversiančių Interneto paslaugų teikėją, pagal jo turimas technines galimybes, surinkti ir išsaugoti atitinkamoje laikmenoje duomenis, susijusius su konkrečia ribojamo turinio informacija, perduodama valstybės, konvencijos dalyvės, teritorijoje esančia kompiuterių sistema.

Siekiant kriminalizuoti veikas, susijusias su rasinės ir tautinės neapykantos kurstymu pasitelkiant kompiuterines sistemas, 2002 m. lapkričio 7 d. buvo priimtas Europos tarybos konvencijos dėl nusikaltimų elektroninėje erdvėje papildomas protokolas (2002) 24. Protokole rasinę ir tautinę neapykantą kurstanti informacija apibrėžiama kaip bet koks rašytinis, vizualinis ar kitoks pateikimas minčių ir teorijų, propaguojančių diskriminaciją ar smurtą prieš individą ar jų grupes, išsiskiriančius dėl savo rasės, tikėjimo, politinių pažiūrų ir pan.

Prie Protokolo prisijungusios valstybės skatinamos priimti reikiamus teisės aktus,

65 Europos Tarybos deklaracija “Dėl teisės komunikuoti Internetu”.

siekiant kriminalizuoti minėtų veikų vykdymą kompiuterinėse sistemose, sudaryti sąlygas taikyti atitinkamas priemones, kurių gali prireikti konkrečių nusikaltimų tyrimui, įrodymų, esančių elektroniniame pavidale surinkimui.⁶⁶

⁶⁶ Neskelbtina ir ribojama informacija internete: problema ir jos sprendimas // <http://www.ivpk.lt/main-aktual.php?cat=61&gr=1&n=2>; prisijungta: 2007-03-28

4.LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKA SAVIREGULIACINIŲ ELGESIO KODEKSŲ SRITYJE

Interneto teikimo ir skaitmeninės informacijos talpinimo paslaugas teikiančių subjektų pareigų ir atsakomybės klausimas jau tapo konstitucinio ginčo objektu išspręstu Lietuvos Respublikos Konstituciniame teisme, šiai analizei yra svarbūs šis teisės aktas:

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau tekste – LR KT nutarimas) nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija)⁶⁷;

LR KT nutarime nurodoma, /citatos pradžia/ „kad Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. [24-1002](#)) patvirtintos Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos (toliau – ir Tvarka) VI, VII ir VIII skyriai ta apimtimi, kuria, pasak pareiškėjo, ribojama viešosios informacijos platintojų veikla, neprieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai ir Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai.“⁶⁸ /citatos pabaiga/

Autorius pažymi, kad kaip yra matyti viešosios informacijos platintojų veikla skundžiant vyriausybės teisės aktus, kuriais ji reglamentuoja jų veiklą yra pakankamai suvaržyta. Vienintelis efektyvus būdas verifikuoti vyriausybės priimtus sprendimus yra kreipimasis į

67 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

68 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

teismą. Šiuo atveju viešosios informacijos platintojas yra labai priklausomas nuo teismo sprendimo kreiptis ar nesikreipti į Lietuvos Respublikos Konstitucinį teismą turint tikslą patikrinti ar minėtas vyriausybės teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai.

Minėtame KT nutarime nurodyta, kad /citatos pradžia/ „policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos nustačius Tvarkos pažeidimą ir apie tai pranešus informacijos prieglobos paslaugų teikėjui ir (arba) tinklo paslaugų teikėjui (16.3 punktas), šie, jeigu techniškai yra įmanoma nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios neskelbtinos informacijos, privalo tą prieigą nutraukti (12, 14.2 punktai); tariama, kad informacijos prieglobos paslaugų teikėjas ir (arba) tinklo paslaugų teikėjas apie tarnybinėje stotyje esančią neskelbtiną informaciją sužino tada, kai jam apie tai praneša Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (16 punktas). Taigi, pareiškėjo manymu, tai, ar viešosios informacijos rengėjas arba platintojas privalo sustabdyti arba nutraukti veiklą, pagal Tvarkos 14.2 punktą šiuo atveju sprendžia ne teismas. Tuo tarpu pagal Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 dalį viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo veiklą gali laikinai sustabdyti arba nutraukti viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo savininkas savo iniciatyva arba teismas, jeigu viešosios informacijos rengėjas ir (ar) platintojas pažeidžia šio įstatymo nuostatas. Todėl, pareiškėjo nuomone, Tvarkos VI, VII ir VIII skyriai ta apimtimi, kuria, pasak jo, ribojama viešosios informacijos platintojų veikla, prieštarauja Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai, taip pat Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai, pagal kurią laisvė reikšti savo įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu.“⁶⁹ /citatos pabaiga/

Autorius pažymi tai, kad pareiškėjas tinkamai nurodo, kad reglamentuojant neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose labai didelės diskrecinės galios yra suteikiamas Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kad lemia, neatitikimą Lietuvos Respublikos Konstitucijos normai „teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.

Nutarime taip pat pažymima, kad /citatos pradžia/ „informacijos platinimo viešo naudojimo kompiuterių tinkluose kontrolės ribas Tvarka apibrėžia ta apimtimi, kuria informacijos paviešinimą ir (arba) platinimą draudžia arba riboti reikalauja įstatymai, ji nenustato iš esmės naujų informacijos platinimo ribojimo pagrindų. Tvarkos VI skyriaus nuostatos dėl interneto tinklalapio įkūrėjo (valdytojo) ir (arba) informacijos prieglobos

69 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

paslaugų teikėjo atsakomybės kyla iš įstatymų nustatyto draudimo skleisti tam tikrą informaciją.⁷⁰ /citatos pabaiga/

Autorius akcentuoja, kad šią KT poziciją manau reikia vertinti teigiamai, nes KT gina poziciją, kad informacijos platinimo pagrindų sąrašas šiuo metu yra baigtinis, o dėl to neplečiamos ribojimo pagrindų ribos. KT taip pat pažymi, kad paslaugų teikėjo atsakomybės ribos turi kilti tik iš įstatymo nustatytos atsakomybės. Tuo KT pasisako, kad atsakomybė nustatyta žemesnės galios teisės aktuose gali būti pripažinta niekine bei negaliojančia.

Konstitucinio teismo nutarime pateikti ir suinteresuoto asmens argumentai /citatos pradžia/ „suinteresuoto asmens atstovo aiškinimu, Tvarkos 14.2 punkte yra nustatyta informacijos prieglobos paslaugų teikėjų ir tinklo paslaugų teikėjų pareiga nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos tuo atveju, jeigu informacijos prieglobos paslaugų teikėjas arba tinklo paslaugų teikėjas sužino apie jo tarnybinėje stotyje saugomą neskelbtiną informaciją, o prieigą nutraukti yra techniškai įmanoma; taigi Tvarka informacijos prieglobos paslaugų ir tinklo paslaugų teikėjams nenustato nei bendros prievolės stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo teikdami paslaugas, nei bendros prievolės aktyviai domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią veiklą. Pranešimą apie nustatytą įstatymų pažeidimą pateikia Tvarkos 16.3 punkte nurodyta institucija. S. Mitalausko nuomone, Tvarkos 14.2 punkte yra nustatytas vienas iš atvejų, kai įstatymų laikymąsi siekiama užtikrinti ne teismo keliu. Kadangi pareigą nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos suponuoja įstatymų nustatytas draudimas platinti įstatymuose nustatytą neskelbtiną informaciją, suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Tvarkos VII skyriaus nuostatose nėra nustatyti kokie nors iš esmės nauji laisvės reikšti savo įsitikinimus, gauti ar skleisti informaciją ribojimo pagrindai, kurie nėra nustatyti įstatyme.“⁷¹ /citatos pabaiga/

Autorius nurodo, kad tokiai suinteresuoto asmens atstovo pozicijai reikėtų pritarti, nes paslaugų teikėjo negalima įpareigoti dirbti valstybinių teisėsaugos institucijų darbo tam naudojant komercinės struktūros lėšas. Paslaugų teikėjas yra tik įpareigotas panaikinti tokią informaciją jei tai techniškai įmanoma.

70 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

71 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

Konstitucinis teismas išnagrinėjęs visas aplinkybes ir surinktą medžiagą konstatavo, kad /citatos pradžia/ „nagrinėjamos konstitucinės justicijos byloje ypač pabrėžtina tai, kad visi asmenys pagal Konstituciją turi pareigą neskleisti tokios informacijos, kurią skleisti draudžia įstatymai, taip pat pareigą nepažeisti ribojamos informacijos platinimo tvarkos. Asmenys, sužinoję, kad jie koku nors būdu dalyvauja skleidžiant informaciją, kurią skleisti draudžia įstatymai, arba kitaip prisideda prie tokios informacijos skleidimo, arba koku nors būdu pažeidžia informacijos, kurios skleidimas yra ribojamas įstatymu, skleidimo tvarką, privalo tokią savo veiklą nedelsiant nutraukti.“⁷² /citatos pabaiga/

Autorius pažymi, kad šis doktrininis KT aiškinimas suponuoja tai, kad kiekvienas asmuo įgyvendindamas savo teises ir pareigas turi laikytis įstatymo nustatytų reikalavimų ir veikti nepažeisdamas kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų.

Konstitucinis teismas konstatavo, kad /citatos pradžia/ „atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimo Nr. 290 „Dėl Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ 1 punktu patvirtintos Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12 punktas, 14 punkto nuostata „Informacijos prieglobos paslaugų teikėjai ir (arba) tinklo paslaugų teikėjai privalo nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos šiais atvejais: <...> 14.2. jeigu informacijos prieglobos paslaugų teikėjas arba tinklo paslaugų teikėjas sužino apie jo tarnybinėje stotyje saugomą neskelbtiną informaciją, o prieigą nutraukti techniškai yra įmanoma“ ir 16 punkto nuostata „Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos turi: <...> 16.3. apie nustatytą pažeidimą pranešti informacijos prieglobos paslaugų teikėjui arba tinklo paslaugų teikėjui“ neprieštaravo Visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. redakcija).“⁷³ /citatos pabaiga/

Autorius akcentuoja tai, kad konstitucinis teismas savo nutarime nurodydamas, kad LRV 2003-03-05 nutarimas Nr. 290 tiriamose dalyse neprieštaravo visuomenės informavimo įstatymo 53 str. 1 d. pažymėjo, kad įstatymų nustatytų reikalavimų įgyvendinimas gali būti reguliuojamas žemesnės galios nei įstatymas teisės aktais.

Konstitucinis teismas kalbėdamas apie Tvarkos prieštaravimą Konstitucijai konstatavo, kad /citatos pradžia/ „atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Tvarkos 14

72 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

73 Ten pat.

punkto nuostata „Informacijos prieglobos paslaugų teikėjai ir (arba) tinklo paslaugų teikėjai privalo nutraukti prieigą prie tarnybinėje stotyje esančios informacijos šiais atvejais: <...> 14.2. jeigu informacijos prieglobos paslaugų teikėjas arba tinklo paslaugų teikėjas sužino apie jo tarnybinėje stotyje saugomą neskelbtiną informaciją, o prieigą nutraukti techniškai yra įmanoma“ neprieštarauja Konstitucijos 25 straipsnio 3 daliai.“⁷⁴ /citatos pabaiga/

Darbo autorius nurodo, kad konstitucinis teismas akcentavo tai, kad informacijos prieglobos paslaugų teikėjai nutraukti neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose turi pareigą tik tada kai techniškai yra įmanoma. Tai suponuoja KT poziciją, kad yra galimi tam tikti atvejai kai tokios galimybės prieglobos paslaugų teikėjai gali neturėti dėl tinklų savybių ar nesant galimybių nustatyti kokia būtent informacija yra neteisėta ir žalinga.

Taip pat Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad /citatos pradžia/ „nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad šiuo metu įstatymuose įtvirtintas teisinis reguliavimas yra pernelyg bendro pobūdžio, jame nepakankamai atsižvelgiama į interneto, kaip informacijos sklaidos erdvės, specifiką.“⁷⁵ /citatos pabaiga/.

Šį LR KT nutarimą puikiai iliustruoja individualaus teisės akto taikymo pavyzdys, kuriame nurodyta, kad „Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos (taigi ne privataus asmens!) direktoriaus 2002-07-22 5sakymu Nr. B-66 „Dėl skaitytojo pažymėjimo atėmimo“ kuris nors ir yra kėsinimasis į žmogaus bendrojo veikimo (veiksmų atlikimo laisvę) (K 20 str. 1 d.) ir kultūros bei tyrinėjimų laisvę (K 42 str. 1 d.), tačiau iš esmės nėra šių galimybių esmės pažeidimas, kadangi objektyviai pagrįstas, proporcingas ir laikinas. Tai rodo įsakymo motyvuojamoji dalis (skaitytojas T.K. „buvo ne kartą pastebėtas skaitant /.../ pornografinę medžiagą internete. Tuo jis pažeidė /.../ skaitytojų aptarnavimo taisykles, t.. nuostatą, kad bibliotekos kompiuteris naudojamas tik pagal paskirtį“) ir sprendžiamoji dalis (atimti iš T.K. „skaitytojo pažymėjimą penkeriems metams be teisės įsigyti vienkartinį skaitytojo pažymėjimą“).“⁷⁶

Darbo autorius nurodo, kad toks individualus teisės akto taikymo pavyzdys yra

74 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

75 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija)

76 Alternatyvi konstitucinė teisė. Egidijus Šileikis. Teisinės informacijos centras. Vilnius, 2005. P. 249

tinkamas sprendžiant išskylančias neteisėtos ir žalingos informacijos platinimo kompiuteriniuose tinkluose problemas. Toks būdas užtikrina efektyvų įstatymų numatančių atsakomybę už tokio pobūdžio informacijos platinimą taikymą.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinėje nutartyje 2K-48/2006, kurioje asmuo nuteistas už disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriose vaizduojamas mažametis vaikas pagal LR BK 309 str. 1 d. nurodyta, „kad „E. M. nuteistas už tai, kad 2003 metų spalio 27 ir 28 dienomis, turėdamas tikslą platinti, naudodamasis pasaulinio interneto tinklu, elektroniniu paštu bei jam priskirtu naudoti tarnybiniu kompiuteriu „DTK Office PC 1000 S/N (duomenys neskelbtini)“, kurio IP adresas (duomenys neskelbtini), įrengtu (duomenys neskelbtini), iš savo elektroninio pašto dėžutės adresu: (duomenys neskelbtini) į A. G. elektroninio pašto dėžutę adresu: (duomenys neskelbtini) nusiuntė du elektroninio pašto laiškus, kuriuose buvo vienuolika pornografinio turinio kompiuterinių laikmenų – nuotraukų, kuriose pavaizduoti mažamečiai vaikai iki 14 metų“⁷⁷.

Autorius nurodo, kad tai yra chrestomatinis pavyzdys kasdien vykstančios neteisėtos ir žalingos informacijos platinimo kompiuteriniuose tinkluose apsikeitimo procedūros. Šiuo atveju akcentuoju tai, kad Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas yra pažangus ir jo normos yra tinkamos tam, kad asmenys būtų patraukiami į baudžiamąją atsakomybę už neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose.

Taip pat E. M. nuteistas už tai, kad „tyrimo nenustatytu laikotarpiu iki 2004 m. birželio 3 d., turėdamas tikslą laikyti sau, naudodamasis pasaulinio interneto tinklu, elektroniniu paštu bei jam priskirtu naudoti tarnybiniu kompiuteriu „DTK Office PC 1000 S/N (duomenys neskelbtini)“, iš tyrimo metu nenustatytų Interneto tinklalapių atsisųntė ir kompiuterio kietajame diske „Western Digital WD200 S/N (duomenys neskelbtini)“ išsaugojo, t. y. įsigijo 211 pornografinio pobūdžio kompiuterinių laikmenų (nuotraukų), kuriose pavaizduoti mažamečiai vaikai.

Kasatorius nurodo, kad nusikaltimas, numatytas BK⁷⁸ 309 straipsnio 2 dalyje, gali būti padarytas tik tiesiogine tyčia. Tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek teisme kasatorius paaiškino, kad siųsdamas nuotraukas į A. G. elektroninio pašto dėžutę, nežinojo jų turinio, t. y., kad siunčiamos vaikų erotinio pobūdžio nuotraukos. Kasatorius teigia, kad ši jo pozicija teismo liko nepaneigta, teismas neįvertino teismo posėdyje dalyvavusio specialisto paaiškinimų, kad dėl įvairių priežasčių ne visada pavyksta atidaryti kompiuterio laikmenas ir jas peržiūrėti. Taigi, kasatoriaus nuomone, vien dėl tiesioginės tyčios nebuvimo veikoje jam negali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė.⁷⁹

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis 2k-48/2006.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis 2k-48/2006.

Kasatorius pažymi, kad baudžiamoji atsakomybė už pornografinio turinio dalykų įgijimą atsirado 2004 m. vasario 14 d., priėmus 2004 m. sausio 29 d. įstatymo Nr. IX-1992 redakciją, o iki tol galiojusioje 309 straipsnio redakcijoje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė tik už pornografinio pobūdžio dalykų įgijimą, turint tikslą platinti.

Teismas nustatė, kad 211 nuotraukų buvo įgytos iki 2004 m. vasario 14 d. (tą patvirtina tai, kad jau 2003 metų spalio 27–28 dienomis buvo siųstos analogiško pobūdžio nuotraukos A. G.). Tačiau jis nebuvo nuteistas už šių nuotraukų laikymą, be to, teismas nenustatė, kada buvo įgyta 211 nuotraukų, todėl jo veiksmuose nėra nusikalstamos veikos, numatytos BK 309 straipsnio 2 dalies 2004 m. sausio 29 d. įstatymo Nr. XI-1992 redakcijoje, nes baudžiamasis įstatymas atgal negalioja (BK 3 straipsnio 3 dalis).

Kasatorius nurodo, kad net sutinkant su teismo išvada dėl veikos, kuria buvo A. G. išsiųsta 11 nuotraukų, pripažįstant, kad jis žinojo šių laiškų turinį, nebuvo atsižvelgta į mažą persiųstų nuotraukų kiekį, lyginant su įgytomis, jų turinį (akivaizdu, kad dalis jų erotinio pobūdžio) ir svarstoma, ar ši veika neprilygsta mažareikšmei (BK 39 straipsnis).

Dėl „BK 309 straipsnio 2 dalies E. M. pagal BK 309 straipsnio 2 dalį (2004 m. sausio 29 d. įstatymo Nr. IX-1992 redakciją, įsigaliojusią nuo 2004 m. vasario 14 d.) nuteistas pripažinus, kad jis padarė dvi iš šio straipsnio 2 dalies dispozicijoje numatytų alternatyvių nusikalstamų veikų: 1) 2003 metų spalio 27–28 dienomis platino pornografinio turinio nuotrauką, kuriose atvaizduoti vaikai ir 2) nenustatytu laikotarpiu iki 2004 m. birželio 3 d., turėdamas tikslą laikyti sau, atsisiuntė bei išsaugojo kompiuterio kietajame diske ir taip įsigijo 211 pornografinio pobūdžio kompiuterinių laikmenų (nuotraukų, kuriose pavaizduoti mažamečiai vaikai).“⁸⁰ Autorius pažymi tai, kad teismas tinkamai pritaikė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatas dėl veikų realizavimo laiko atžvilgiu ir kasatorių nuteisė pagal minėtus BK straipsnius.

Taip pat paminėtinas ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007-05-15 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.⁸¹

Šiame nutarime nurodyta, kad „Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas turi įstatymu apibrėžti informacijos, kurią skleisti yra draudžiama arba kurios

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė nutartis 2K-48/2006 m.

⁸¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutarimas. Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės Žinios 2007-05-17 Nr. 54-2097

skleidimas yra ribojamas, turinį, taip pat būdus, kuriais tam tikros informacijos neleidžiama skleisti, bei kitas atitinkamos informacijos skleidimo sąlygas, jeigu tai bent kaip riboja informacijos laisvę; jis taip pat turi įstatymu nustatyti: atsakomybę už minėtų draudimų ir ribojimų nepaisymą, įskaitant atsakomybę už informacijos, kurią skleisti draudžiama, skleidimą; subjektus, turinčius įgaliojimus prižiūrėti, kaip laikomasi įstatymų nustatytų draudimų ir (arba) ribojimų skleisti tam tikrą informaciją; subjektus, taikančius atsakomybę už įstatymų nustatytų draudimų ir (arba) ribojimų skleisti tam tikrą informaciją nepaisymą; veiksmingas informacijos laisvės teismo gynimo priemonės; Konstitucija neužkerta kelio kai kurių su informacijos gavimu ir skleidimu susijusių santykių, įskaitant ir santykius, susijusius su įstatymų nustatytų draudimų skleisti informaciją ir (arba) informacijos skleidimo ribojimų laikymosi priežiūra ir kontrole, reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais, *inter alia* Vyriausybės nutarimais, bet tais poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nebūtų grindžiamas Konstitucija ir įstatymais, taip pat tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su įstatymų nustatytuoju (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. Nutarimas).⁸²

Autorius pažymi, kad šiame KT nutarime nurodyta, jog savireguliacija per elgesio kodeksus turi derėti su valstybiniu reguliavimu, nes valstybė nustato neteisėtos ir žalingos informacijos sampratą bei taiko sankcijas už tokios informacijos platinimą. Pažymiu, kad tai nereiškia jog yra galimas tik valstybinis reguliavimas, nes jis yra mažiau efektyvus nei privatus, todėl jis turi būti derinamas su savireguliaciniais elgesio kodeksais bei kitomis reagavimo priemonėmis.

Savireguliacinių elgesio kodeksų taikymas Lietuvos Respublikoje gali būti iliustruotas Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo 2001 m. kasacine nutartimi 3k-3-927, kurioje yra nurodyta, kad /citatos pradžia/ „iš teismų sprendimo ir nutarties galima daryti išvadą, jog, teismų manymu, ieškovui yra privalomas JAV kompanijos „Teleglobe International“ parengtas Vadovas INTERNETO paslaugų teikėjams (toliau tekste – Vadovas). Tačiau byloje nėra duomenų, jog atsakovas apie šį Vadovą ir jo privalomumą būtų informavęs ieškovą. Atsakovas teigia, jog jis iš „Teleglobe International“ gavo pranešimą apie ieškovui suteikto IP (INTERNET’o adresą) įtraukimą į „juodąjį sąrašą“.“ /citatos pabaiga/

Autorius pažymi, kad vadovas yra savireguliacinis elgesio kodeksas skirtas nustatyti teisės ir pareigas bei atsakomybės ribas asmenų, kurie naudojami kompanijos „Teleglobe International“ paslaugomis teikiant interneto paslaugas. Šis vadovas savo struktūra ir paskirtimi atitinka savireguliaciniams elgesio kodeksams keliamus reikalavimus struktūros, turinio, socialinių santykių reglamentavimo srityse. Vadove taip pat yra nustatytos sankcijos

82 ⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutarimas. Valstybės Žinios 2007-05-17 Nr. 54-2097

reikalavimų nevykdantiems subjektams ir numatytos tų sankcijų įgyvendinimo priemonės.

Bylą nagrinėję teismai ieškovo ieškinį atmetė motyvuodami, kad /citatos pradžia/ „pats ieškovas yra kaltas dėl to, jog jo siunčiama informacija nepasiekia adresatų. Darydami tokią išvadą teismai rėmėsi JAV kompanijos “Teleglobe International” parengtu vadovu. Tačiau teismai, taikydami šį dokumentą, nepateikė jo teisinio vertinimo, t.y. neargumentavo, kokių teisiniu pagrindu remdamiesi jie pripažįsta, jog šio vadovo nuostatos ieškovui yra privalomos. Todėl neaišku, ar teismai šį dokumentą laikė sudėtine ieškovo ir atsakovo sudarytos duomenų perdavimo sutarties dalimi, ar interneto paslaugų teikimo papročių rinkiniu ir pan.“⁸³ /citatos pabaiga/

Baigiamojo darbo pradžioje iškeltas tikslas įvertinti teisiniu požiūriu Lietuvos Respublikos teisinį veiksmingumą įdiegiant ir įgyvendinant elgesio kodeksus reglamentuojančius neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose yra pasiektas.

Darbo pradžioje iškelti uždaviniai išspręsti pasitelkus empirinių tyrimų duomenis bei lyginamąją analizę.

Darbo pradžioje iškelta tyrimo hipotezė pasitvirtino. Darbo metu naudoti tyrimo metodai yra patikimi.

83 Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-927, 2001 m.

I Š V A D O S

1. Turi būti nustatytos procedūros pagal, kurias bus audituojamas vienas iš interneto turinio savireguliacijos būdų – elgesio kodeksų schemos, nes tai reikalinga tam, kas būtų užtikrinamas tokių elgesio kodeksų unifikavimas bei tuo pačiu ir kokybiškesnis jų nuostatų taikymas praktikoje.
2. 2007 m. lapkričio 20 dienai Lietuvos Respublikoje nebuvo priimta nė vieno elgesio kodekso pagal Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymą, nes tai lėmė mažas verslo subjektų poreikis tokius elgesio kodeksus turėti bei pasyvi Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos parlamento politika delsiant perkelti Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas į Lietuvos Respublikos teisinę sistemą.
3. Elgesio kodeksų priėmimas įtvirtintų savireguliacijos institutą, sumažintų nepageidaujamo elgesio reiškinius kompiuteriniuose tinkluose bei padėtų skatinti elektroninę prekybą, nes esant elgesio kodeksams augtų asmenų pasitikėjimas tokios komercijos patikimumu ir saugumu.
4. Elgesio kodeksų laikymasis garantuotų geresnę interneto ir kitų kompiuterinių tinklų naudotojų bei vartotojų teisių apsaugą, nes elgesio kodeksuose būtų įtvirtintos paslaugų teikėjų atsakomybės ir paslaugų teikimo tikslios taisyklės, o patys tokias paslaugas ir prekes teikiantys asmenys bus suinteresuoti jų laikymusi.
5. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose yra sėkmingai realizuojama vadovaujantis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatomis.
6. Savireguliacijos kodeksų nebuvimas skatina valstybės kišimąsi į privačių subjektų verslo reikalus administracinėmis priemonėmis, kurios sąlygoja konstitucinius ginčus.
7. Savireguliacija per elgesio kodeksus turi derėti su valstybės sukurtais reguliaciniais mechanizmais, nes tik jie įgalina savireguliacinius elgesio kodeksus būti efektyviais, nes valstybė garantuoja sankcijų taikymą elgesio kodeksų nuostatų nesilaikantiems subjektams, jei jie elgesio kodeksuose numatytų sankcijų už jų pažeidimus nevykdo savanoriškai.
8. Europos Sąjungos Komisija ir Taryba turi nustatyti gaires savireguliacinių elgesio kodeksų kūrimo ir veiklos skaidrumui, atsakingumui numatant tokių kodeksų apskundimo galimybes siekiant apsaugoti saviraiškos laisvę.
9. Lietuvos Respublikos įstatymai turi įtvirtinti pagrindinius elgesio kodeksų veiklos principus ir norimas apsaugoti vertybes tuo sukuriant reguliuojamą savireguliaciją.

Tuo būtų sudarytos prielaidos vartotojų teisių apsaugai (valstybės funkcija) bei taikomų priemonių efektyvumas (privačių subjektų prioritetas).

L I T E R A T Ū R O S S A R A Š A S

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014
2. Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. Valstybės Žinios, 2006, Nr. 65-2380
3. Elektroninių ryšių įstatymas. Valstybės žinios, 2004, Nr. 69-2382
4. Visuomenės informavimo įstatymas. Valstybės Žinios, 1996, Nr. 71-1706
5. Vaiko teisių apsaugos įstatymas. Valstybės Žinios, 1996, Nr. 33-807
6. Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas. Valstybės Žinios, 2002, Nr. 91-3890
7. Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymas. Valstybės Žinios, 1999, Nr. 105-3019
8. Vyriausybės nutarimas Nr. 290 Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo. Valstybės Žinios, 2004, Nr. 96-3530
9. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
10. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

Tarptautiniai teisės aktai

11. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399).
12. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva)
13. 1989-10-03 Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl kai kurių valstybių narių įstatymuose, reglamentuose ar administracinėse priemonėse išdėstytų nuostatų, skirtų vertimuisi televizijos programų transliavimu, suderinimo.
14. 1996 m. Europos Komisijos komunikatas apie neteisėtą ir žalingą turinį internete.
15. Žalioji knyga apie nepilnamečių ir žmogiškojo orumo apsaugą teikiant garso, vaizdo ir informacijos paslaugas.
16. Europos Parlamento ir Tarybos 1999 m. sausio 25 d. sprendimas Nr. 276/1999/EB, patvirtinantis ilgalaikį Bendrijos veiksmų planą, kaip skatinti saugiau naudotis internetu

kovoiant su neteisėtu ir žalingu tarptautinių tinklų turiniu.

17. 1997-04-30 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/36/EB, papildanti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl kai kurių valstybių narių įstatymuose, reglamentuose ar administracinėse priemonėse išdėstytų nuostatų, skirtų vertimuisi televizijos programų transliavimu, suderinimo.
18. Europos Tarybos 2001 m. rugsėjo 5 d. rekomendacija Nr. (2001) 8 “Dėl savireguliacijos ir vartotojų apsaugos nuo neteisėto ir žalingo turinio informacijos naujose komunikacijose ir teikiant informacines paslaugas”.
19. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva, Nr. 97/33/EB.
20. Europos bendrijų komisijos komunikatas Nr. 663, 2006 m. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0663:FIN:LT:HTML> prisijungimo laikas – 2007-10-20
21. Europos parlamento ir tarybos sprendimas Nr. 276/1999/EC.
22. Europos parlamento ir tarybos sprendimas Nr. 1151/2003/EC.

Teismų praktika

23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005m. kovo 5 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos 12, 14 ir 16 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugpjūčio 29 d. Redakcija). Valstybės žinios 2005-09-22 Nr. 113-4131;
24. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2007 m. gegužės 17 d. nutarimas. Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Valstybės Žinios 2007-05-17 Nr. 54-2097;
25. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo kasacinė nutartis 2K-48 2006 m.;
26. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis civilinėje byloje 3K-3-619, 2000 m.
27. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo kasacinė nutartis civilinėje byloje 3K-3-927,

2001 m.

Naudoti leidiniai ir publikacijos

28. Teisės informatika ir informatikos teisė : vadovėlis // Mindaugas Kiškis ... [et al.]. Vilnius, 2006.
29. Alternatyvi konstitucinė teisė. Egidijus Šileikis. Teisinės informacijos centras. Vilnius, 2005.
30. Teisės teorija. Alfonsas Vaišvila. Justitia. Vilnius, 2000.
31. Teisės imperija. Ronald Dworkin. Justitia. Vlnius, 2005.
32. Teisės samprata. Herbertas Lionelis Adolphusas Hartas. Pradai, 1997.
33. Reforming internet governance: perpectives from the working group on the internet (WGIG). Drake J. William ... [et al.]. The United Nations Information and Communication Technologies Task Force. New York, 2005. P 129-134.
34. Olivier Glassey, Thomas F. Gordon. Feasibility study for a legal knowledge system in the county of Herford // Electronic Government. Wimmer Maria A., Traunmuller R., Gronlund A., Andersen Kim V. (editors). 4th International Conference, EGOV 2005. Springer, 2005., p. 186-197.
35. Neskelbtina ir ribojama informacija internete: problema ir jos sprendimas // <http://www.ivpk.lt/main-aktual.php?cat=61&gr=1&n=2>; prisijungta: 2007-03-28.
36. Neteisėto ir žalingo informacijos turinio kontrolė, nepilnamečių apsauga elektroninėje erdvėje // <http://www.onlinechildprotection.org/lt/?p=6>; prisijungta: 2007-03-30.
37. Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas // http://www.lzs.lt/link.php?link_id=179&page_menu=5; prisijungta: 2007-04-02.
38. Svetainės "Kavkazcenter" veikla buvo nutraukta teisėtai, pripažino Konstitucinis Teismas // http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena_arch&id=50846; prisijungta: 2007-04-02.
39. I. Rorive Freedom of expression in informatikon society [http://www.coe.int/t/e/integrated_projects/democracy/02_activities/00_declaration_on_information_society/IP1\(2004\)49En_free_exp.asp](http://www.coe.int/t/e/integrated_projects/democracy/02_activities/00_declaration_on_information_society/IP1(2004)49En_free_exp.asp); prisijungta: 2007-04-10.
40. LICRA v. Yahoo! // http://en.wikipedia.org/wiki/LICRA_v._Yahoo!; prisijungta: 2007-04-10.
41. Information technology law / Diane Rowland, Elizabeth Macdonald. - 3rd ed.-London Sydney Portland (Oregon) : Cavendish Publishing, 2005. - xlii, 573 p.. - Bibliogr.: p. 543-558 ir išnašose. - ISBN 1-85941-756-6

42. Regulation of information technology in the European Union / Terry R. Broderick. - London Hague Boston : Kluwer Law International. - viii, 83 p.. - Bibliogr. Išnašose. - ISBN 90-411-9823-7
43. Macmillian dictionary of information technology / Dennis Longley and Michael Shain. -2nd.
44. Informacinių technologijų teisė : vadovėlis // D.Sauliūnas ... [et al.]. Vilnius, 2004.
45. Žr. www.itic.org // prisijungimo laikas – 2007-10-05
46. Šie principai iš esmės pakartoja EBPO gaires.
47. Žr. www.isa.net/policy/privacy_guidelines_online.html // prisijungimo laikas – 2007-10-05
48. Bertelsmann Foundation. Memorandum on Self-regulation of Internet Content, 1999.
49. Doyle, C. (1997): Self-regulation and Statutory Regulation. Business Strategy Review 8 (3), pp. 35-42.
50. EU Legal Advisory Board (1999): Illegal and Harmful Content on the Internet. Communications to the EU Parliament, et al.
51. Gibbons, Llewellyn (1997): No Regulation, Government Regulation, or Self-Regulation: Social Enforcement or Social Contracting for Governance in Cyber-Space. Cornell Journal of Law and Public Policy, 6, p. 475.
52. Schultz, Wolfgang and Thorsten Held. Regulated Self-regulation as a form of Modern Government. Hans Bredow Institute (Interim report, October 2001).
53. Sinclair, D. (1997) Self-Regulation Versus Command and Control? Beyond False Dichotomies. Law & Policy, 19 (4), pp. 529.
54. Akdeniz, Yaman (1999): Regulation of Child Pornography on the Internet. <http://www.cyber-rights.org/reports/child.htm>. Prisijungimo laikas: 2007-10-20
55. Centre for Law, Commerce and Technology, University of Washington School of Law. Internet Resources on Self-Regulation and the Internet, The ABCs of Internet Self-Regulation: An Issues Primer. November 13, 2000 (<http://www.law.washington.edu/lct/publications.html>) Prisijungimo laikas: 2007-10-20
56. Doyle, C. (1997): Self-regulation and Statutory Regulation. Business. Strategy Review 8 (3), pp. 35-42.
57. www.bbbonline.org // prisijungimo laikas – 2007-05-31
58. www.fee.be // prisijungimo laikas – 2007-05-31
59. www.abta.com // prisijungimo laikas – 2007-05-31
60. www.selfregulation.info // prisijungimo laikas – 2007-05-31
61. <http://www.selfregulation.info/iapcode/030329-selfreg-global-report.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20
62. <http://www.selfregulation.info/iapcode/0405-iapcode-final-execsummary.pdf> prisijungimo

laikas: 2007-10-20

63. <http://www.selfregulation.info/iapcode/0405-iapcode-final.pdf> prisijungimo laikas: 2007-10-20
64. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-at-01ispa-en.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20
65. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-be-01ispa-en.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
66. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-fr-01ispa-en.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
67. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-de-01-compl-en.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
68. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-ie-01ispa-en.pdf> prisijungimo laikas: 2007-10-20
69. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-it-01x-2003-en.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20
70. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-nl-01ispa-en.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
71. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-no-01isp-en.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
72. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-uk-01ispa-en2002.htm> prisijungimo laikas: 2007-10-20
73. <http://www.selfregulation.info/coc-at-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
74. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-be-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
75. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-fr-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
76. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-de-01-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
77. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-ie-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
78. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-it-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
79. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-nl-01ispa-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
80. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-no-01isp-en-rev01.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20
81. <http://www.selfregulation.info/cocon/coc-uk-01ispa2002-en-rev02.doc> prisijungimo laikas: 2007-10-20

Santrauka

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėta tema „Elgesio kodeksai: jų vieta ir reikšmė reglamentuojant neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose“. Elgesio kodeksais reglamentuojančiais neteisėtos ir žalingos informacijos platinimą kompiuteriniuose tinkluose Lietuvoje susidomėta palyginti neseniai, tačiau didesnę plataus interneto naudojimo patirtį turinčiose šalyse ji yra nenauja ir kelianti nemažai diskusijų. Dauguma valstybių vienu ar kitu būdu reguliuoja internete skelbiamą turinį: arba per bendruosius viešosios informacijos publikavimą reglamentuojančius teisės aktus arba per specialiai kompiuteriniams tinklams skirtus savireguliacinius elgesio kodeksus. Lietuvos Respublikoje, skirtingai nuo Europos Sąjungoje egzistuojančio teisinio reguliavimo, žalingos ir neteisėtos informacijos platinimas kompiuteriniuose tinkluose yra pernelyg griežtai reguliuojamas, paliekant labai siaurą terpę savireguliacijai.

Raktiniai žodžiai: elgesio kodeksas, savireguliacija.

Summary

The master's degree thesis contains the analysis of conduct codes: their place and meaning in regulation of illegal and harmful information disseminating in computerized networks. In Lithuania Republic, the problem of self-regulation of conduct codes and their place and meaning in regulation of illegal and harmful information disseminating in computerized networks became of interest comparatively not long ago, but in the countries more experienced in wide Internet usage this problem is not new and raises quite many discussions. Most countries regulate the contents of information published in computerized networks in one or another way: by means of common regulatory provisions governing public information release or by means of specifically computerized networks-tailored conduct codes. In Lithuania Republic, contrary to legal regulations existing in the European Union, release of illegal and harmful information to computerized networks is regulated so strictly with a little space left for self-regulation by conduct codes.

Key words: conduct code, code of conduct, self-regulation.

SĄVOKŲ IR SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1. IPT – interneto paslaugų tiekėjas.
2. ITT – interneto turinio tiekėjas.
3. ISP – internet service provider (angl.).
4. ICP – internet content provider (angl.).
5. ITRA – interneto turinio reitingavimo asociacija.
6. KT – Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas.
7. K – Lietuvos Respublikos Konstitucija.
8. VŽ – Valstybės žinios.
9. BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.
10. CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.
11. BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas
12. CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
13. ATPK – Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.
14. AT – Austrija.
15. BE – Belgija.
16. DE – Vokietija.
17. FR – Prancūzija.
18. IE – Airija.
19. IT – Italija.
20. NL – Olandija.
21. NO – Norvegija.
22. UK – Jungtinė Karalystė.
23. WGIG – Interneto valdymo darbo grupė.
24. str. – straipsnis.
25. d. – dalis.
26. lot. – lotynų kalba.
27. angl. – anglų kalba.
28. aut. – autorius.
29. past. – pastaba.
30. respond. – respondentai.